

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι: φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι — Τιμὴ προηγ. φύλλον λ. 30 — Γραμ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

25 Ἰουλίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΣΚ

Συνίσταται ἰδί σελ. 449.

Χρησιμότης πραγματικῇ, χρησιμότης ἰδανικῇ.

«Ὁ ἄηρ, ἡ βροχὴ, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶναι χρήσιμα χωρὶς νὰ ἔχουν ἀξίαν, ἔλεγεν ὁ Λεωνίδας ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου. Δὲν ἔχουν ἀξίαν; Οἱ βῶλοι μου ὅμως οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι χρήσιμοι ἔχουν ἀξίαν, ἀφοῦ τοὺς ἡγόρασα. Ὑπάρχουσι λοιπὸν πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, χωρὶς νὰ ᾖναι χρήσιμα;»

Τὸ ἐσπέρας, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος τὸν προσεκάλεσαν νὰ παίξωσι βῶλους, ἐνεθυμήθη τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ ἠρώτησε τοὺς φίλους του.

Δὲν ἤξευραν τί νὰ ἀπαντήσουν.

Εὐτυχῶς ὁ διδάσκαλος διήρχετο ἐκεῖθεν. — Διδάσκαλε, τῷ εἶπεν ὁ Λεωνίδας ἀφοῦ τὸν ἐχαίρετῃσεν, οἱ βῶλοι ἔχουν ἀξίαν;

— Αἱ ἐμὲ ὄχι, ἀφοῦ δὲν παίζω, ἀπεκρίθη.

— Καὶ ὅμως ὁ γείτων μας ὁ Μακρῆς δὲν παίζει οὐτ' ἐκεῖνος, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ ὅμως ἀγοράζει.

— Διὰ νὰ τοὺς μεταπωλήσῃ, εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

— Ὁ κ. Μακρῆς, ἐπανελάβεν ὁ διδάσκαλος, ἀγοράζει τοὺς βῶλους εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ τοὺς μεταπωλεῖ εἰς τὰ παιδιὰ ὀλίγον ἀκριβώτερα διὰ νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὸ κέρδος ἀγοράζει χρήσιμα εἰς αὐτὸν πράγματα.

— Ἡμεῖς ὅμως, εἶπον τὰ παιδιὰ, ἀγοράζομεν τοὺς βῶλους διὰ νὰ παίζωμεν.

— Εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, τὰ παιγνίδια εἶναι συγχωρημένα· σὰς εὐχαριστοῦν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσθε διατεθειμένοι νὰ ἐξοδεύσῃτε χάριν τῆς διασκεδάσεως ταύτης. Διὰ τοῦτο, πᾶν τὸ ὅποιον προξενεῖ εὐχαρίστησιν δύναται ἐπίσης νὰ ἔχῃ καὶ ἀξίαν. Ἡ διασκεδάσις ἔχει ἐπίσης τὴν χρησιμότητά της· χρησιμότητα κατωτέρας τάξεως καὶ τῆς ὁποίας, ἀναμφιβόλως, πρέπει νὰ κάμνομεν μετρίαν χρῆσιν καὶ μόνον δι' ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ὑπάρχουν μάλιστα πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, ἂν καὶ σὲς καὶ ἐγὼ δὲν τὰ εὐρίσκομεν οὔτε εὐχάριστα, οὔτε χρήσιμα· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι τὰ ἐπιθυμοῦν διὰ τοῦτον ἢ δι' ἑκείνον τὸν λόγον, καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐ-

τοι εἶναι διατεθειμένοι νὰ τὰ ἀγοράσωσι, τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔχουν ἀξίαν.

Λεωνίδας. — Ὡστε ὅ,τι πωλεῖται ἢ ἀγοράζεται ἔχει ἀξίαν;

Διδάσκαλος. — Εἴπωμεν μᾶλλον ὅτι πᾶν ἀντικείμενον, ἢ πᾶσα ὑπηρεσία, ἣν ἐπιθυμεῖ τις νὰ προμηθευθῇ διὰ πληρωμῆς, ἔχει ἀξίαν. Ὀνόμασέ με ἀντικείμενα, ἅτινα ἀγοράζει τις εὐχαρίστως.

Πέτρος. — Ἄρτον, ἐνδύματα, βιβλίον, ἵππον, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Διδάσκαλος. — Ὀνόμασέ με τώρα ὑπηρεσίας, ἃς προμηθεύεται τις διὰ πληρωμῆς.

Παῦλος. — Τὸ σκάψιμον, τὸ θέρισμα, τὸ βάλσιμον.

Λεωνίδας. — Ὅλοι αἱ ἐργασίαι, ὅλοι οἱ ἐργάται πληρώνονται.

Διδάσκαλος. — Ἀνέφερες ἐργασίας διὰ τῶν χειρῶν γινομένων· ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐργασίαι, ἃς πληρώνει τις.

Λεωνίδας. — Πληρώνονται αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἱατροῦ.

Διδάσκαλος. — Καὶ ἡ μάθησις, δὲν ἔχει ἀξίαν;

Λεωνίδας. — ὦ! Ἐγὼ εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς διότι γνωρίζω νὰ ἀναγινώσκω.

Πέτρος. — Καὶ ἐγὼ διότι ἤξεύρω νὰ λογαριάζω. Ἡ μητέρα μὲ βάζει καὶ κάνω ὅλους τοὺς λογαριασμούς.

Διδάσκαλος. — Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι τὰ τε πράγματα καὶ αἱ ἐργασίαι, αἱ φανταστικὴν ἔχουσαι τὴν ὠφέλειαν — πράγματα ἀρεσκείας ἀπλῆς — ἔχουν ἀξίαν, ἅμα ὑπάρχουν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὰ ἀποκτήσουν διὰ χρημάτων.

Ἡ ἰδιοκτησία.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνομιλίαν ταύτην, ζωηρὰ συζήτησις ἡγέρθη ἐν τῇ αὐτῇ τῆς σχολῆς κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως μεταξὺ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Δημητρίου. Ὁ Λεωνίδας εὗρεν ἕνα βῶλον καὶ ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος εἶχε χάσει ἕνα, τὸν ἐζήτην ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Λεωνίδας ὑπεστήριξεν ὅτι πολλοὶ βῶλοι χάνονται, ὅτι ἔχασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι εὖρε μᾶλλον ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν του.

Ὁ Φίλιππος τότε ἐσκέφθη νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Δημήτριον ἐὰν ὁ βῶλος τὸν ὅποιον ἔχασεν ἦτον μικρὸς ἢ μέγας.

— Ἦτο μεγάλος, ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος.

Ἄλλ' ἀπεδείχθη ὅτι ὁ εὐρεθεὶς βῶλος ἦτον μικρὸς καὶ ὁ Λεωνίδας τὸν ἐκράτησε.

Ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἤκουσε πάντα ταῦτα ἀπαρατήρητος, ἐπλησίασε τότε, ἵνα ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου συμβάντος ἐξαγάγῃ τὴν πρέπουσαν διδασκαλίαν.

— Εἶδον, εἶπεν, ὅτι ἐννοεῖτε τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας, χωρὶς νὰ σᾶς τὸ μάθῃ τις. Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν ἔκαμνεν ἕνα ἀετὸν, ἢ ἐὰν ὁ πατήρ του τῷ ἐδίδε μίαν σβοῦραν, εἴτε ἕνα βῶλον, θεωρεῖ τὸν ἀετὸν τοῦτον, τὴν σβοῦραν, τὸν βῶλον, ὡς ιδιοκτησίαν του, ἣν δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Εἶναι ἀπόλυτος κύριος, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ὑπερασπίζετο γενναίως τὸ δικαίωμά του, ὅπως θὰ ὑπερασπίζεται τὰ ὧτά του, ἐὰν κανεὶς ἤθελε νὰ τοῦ τὰ κόψῃ.

Καὶ πρέπει νὰ γείνηται τοῦτο.

Διὰτί;

Διότι ἡ βεβαιότης τῆς ἀπολαύσεως παντὸς κεκτημένου πράγματος σᾶς δίδει μεγάλην ἐνέργειαν καὶ ἐπιμονήν· θέλει τις νὰ αὐξήσῃ ὅ,τι ἔχει, καὶ ἡ ιδιοκτησία καταντᾷ οὕτω τὸ αἷτιον τῆς διπλασιάσεως, καὶ πολλάκις τῆς δεκαπλασιάσεως καὶ ἑκατονταπλασιάσεως τῆς παραγωγῆς· ἐκεῖ ἔνθα ἄλλοτε ἑκατὸν ἄγριοι ἐκοπίαζον νὰ εὕρωσι τὴν τροφήν των, βλέπει τις σήμερον δέκα χιλιάδας οἰκογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστη ἔχει τὴν ιδιοκτησίαν καὶ βιομηχανίαν της, ζώσας ἐν ἀφρονίᾳ.

Ἐάν ἡ ιδιοκτησία δὲν ὑπῆρχε, οὐδεὶς θὰ ἐφύτευε δένδρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλος ἡδύνατο νὰ ἔλθῃ νὰ κόψῃ τοὺς καρποὺς, οὐδεὶς θὰ ἔκτιζεν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλος ἡδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἀντ' αὐτοῦ, οὐδεὶς θὰ ἀνέτρεφεν ἵππον, ἐὰν ὁ γείτων του ἡδύνατο νὰ τὸν οἰκαιοποιήσῃ, οὐδεὶς θὰ ἔσπειρε λινάριον, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτοῦ ὑφασμα ὁ τυχὼν διαβάτης.

Δύνασθε, τέκνα μου, νὰ φαντασθᾶτε τόπον ἔνθα ἕκαστος θὰ ἡδύνατο νὰ λαμβάνῃ ἀτιμωρητὴ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων; Ὁ Ἰωάννης θὰ ἡδύνατο νὰ ἀρπάξῃ τὴν σβοῦραν τοῦ Πέτρου, καὶ ὁ Φίλιππος τὴν στεφάνην τοῦ Ἰακώβου. Ἐπεθυμοῦσατε νὰ ζήσητε εἰς ἕνα τοιοῦτον τόπον;

— Ὁχι, ὄχι, ὄχι, ἀνέκραξαν τὰ παιδία.

— Ἰδῶμεν τώρα πῶς δύναται τις νὰ προμηθευθῇ ιδιοκτησίαν, δηλ. ἀντικείμενόν τι, βιβλίον, βούν, οἰκίαν, γῆν, ἀνήκοντα ἤδη εἰς ἄλλον;

— Ἀγοράζει, ἀπήντησεν ὁ Φίλιππος.

— Δηλαδή δίδει τίς τι εἰς ἀντάλλαγμα, λέγει ὁ διδάσκαλος. Καὶ πῶς ἀκόμη;

— Τὸ λαμβάνει ὡς δῶρον, ἀπήντησεν ὁ Ἰω-

— Ἰπάρχουν ἄλλοι τρόποι κτήσεως;

— Νὰ τὸ λάβῃ τις διὰ κληρονομίας, λέγει ὁ Πέτρος.

— Δύναται νὰ τὰ εὕρῃ τις ἀκόμη, ἀλλὰ διακιοῦται νὰ τὰ οἰκαιοποιηθῇ μόνον, ὅταν τὰ εὕρεθέντα δὲν ἀνήκωσιν εἰς οὐδένα. Ὑπάρχουσι χώραι ἄνευ κατοίκων. Δύναται τις εἰς τὰς χώρας ταύτας νὰ περιτερίχῃ γαίης, νὰ τὰς καλλιεργῇ, νὰ κτίσῃ οἰκίαν καὶ νὰ τὴν κατοικῇ, καὶ αἱ γαῖαι αὗται καὶ ἡ οἰκία αὕτη καταντῶσι νομίμως ἡ ιδιοκτησία τοῦ κατασκευάσαντος διὰ τῆς ἐργασίας του ταῦτα.

Τὸ ὕδωρ ἐπίσης τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν δὲν ἀνήκει εἰς οὐδένα, ἀλλ' ἐὰν κατασκευάσω φρέαρ, τὸ ἐν τῷ φρέατι εἰσερχόμενον ὕδωρ μοὶ ἀνήκει, καὶ δύναμαι νὰ τὸ δώσω, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ τὸ πωλήσω. Οἰκαιοποιήθη τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τῆς ἐργασίας μου, ἢ, ὅπερ τὸ αὐτὸ, δι' ἐμίσθου ἐργασίας, ἥτοι διὰ χρημάτων ἅτινα ἐκέρδισα δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ὅ,τι μοὶ ἀνήκει, δύναμαι νὰ τὸ διαθέσω ὅπως θέλω, σεβόμενος πάντοτε τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἐπιτελεῖται.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια· (ὁ δὲ σελ. 460.)

Ἄς ἰδῶμεν τώρα τὸν φωτισμὸν. Ὁ ἀνάψω ἐν κηρίον ἡ δύω, διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ ἔργον τοῦ προορισμοῦ των. Τὸ κηρίον καὶ ὁ λύχνος εἶναι, τὸ ἡξεύρετε, δύο διάφορα πράγματα. Διὰ νὰ κατασκευάσῃτε λύχνον γεμίζετε δι' ἐλαίου ἐν δοχεῖον, ἔπειτα θέτετε ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγον βαμβάκιον ἐπίτηδες ἡτοιμασμένον, καὶ τέλος ανάπτετε τὸ ἄνω ἄκρον ταύτης τῆς θυραλλίδος. Ὅταν ἡ φλόξ καταβῇ μέχρι τοῦ ἐλαίου, τότε σβύνει ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ καίῃ εἰς τὸ ἐπάνω μέρος. Ἴσως μ' ἐρωτήσητε πῶς τὸ ἔλαιον, ἀφ' οὗ δὲν καίει μόνον του, ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ καίει ἐκεῖ; Ἀμέσως θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν σᾶς φαίνεται ἀκόμη θαυμαστότερον πῶς καίει ἐν κηρίον; Διότι αὐτὸ εἶναι οὐσία στερεά, καὶ δὲν περιέχεται ἐντὸς δοχείου. Πῶς ἡ στερεὰ αὕτη οὐσία ἀναβαίνει εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι ἡ φλόξ; Πῶς, ἐν ᾧ δὲν εἶναι βευστή, καὶ πῶς, ὅταν γίνηται βευστή, ἐξακολουθεῖ νὰ συνέχεται; Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὸν εἰς τὸ κηρίον.

Ὑπάρχουσιν εἰς τὴν αἵθουσαν ταύτην ρεύματα ἀέρος ἅτινα θὰ μᾶς βοηθήσωσιν εἰς μερικὰ τῶν πειραμάτων ἡμῶν, εἰς ἄλλα ὅμως θὰ μᾶς ἐνοχλήσωσι. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τοῦτο θὰ προσπαθῶ νὰ κατορθώσω φλόγα ἥσυχον καὶ κανονικὴν, διότι δὲν ἡμποροῦμεν νὰ σπουδάσωμεν ἐν ἀντικείμενον ὅταν παρουσιάζωνται προσκόμματα ἢ ἄλλα πρὸς αὐτὸ. Ἄς μεταχειρισθῶμεν τὸν τρόπον ὃν μεταχειρίζονται ὅσοι ἀνάπτουσι κηρία εἰς τὸ ὑπαιθρον, εἰς τοὺς ἐξώστας ἢ εἰς τὰ

παραπήγματα πλουσίων ὀφποπωλείων. Ἴδου δὲ
ὁ δάλιος αὐτὸς κύλινδρος. Αὐτὸς τίθεται περὶ τὸ
κρίον, καὶ ἡμπορεῖ, ὥς βλέπετε, κατὰ θέλη-
σιν νὰ καταβιβάζεται ἢ νὰ σύρηται ὑψηλότερον.
Ἐντὸς αὐτοῦ ἡ φλόξ τοῦ κρήνου δὲν κινεῖται,
καὶ ἡμποροῦμεν ἀνέτως νὰ τὴν ἐξετάσωμεν.

Κάτω, ὡς
βλέπετε, ὑπὸ
τὸ καιόμενον
φτίλλιον σχη-
ματίζεται ἐν
κανονικῶν κύρ-
τωμα^ς· ἅς τὸ ὀ-
νομάσωμεν κο-
τύλην. Ἡ θερ-
μότης τῆς φλο-
γὸς ἀποτελεῖ
ρεῦμα, καὶ ὁ
ἀὴρ αὐτοῦ,
πνέων εἰς τὴν

Σγ. 5.

ἐξὼς ἐπιφάνειαν
τοῦ κηροῦ ἢ
τοῦ ἀλείμμα-
τος, καθίστα
τὰ χεῖλη τῆς
κοιλίας ψυ-
χρότερα παρὰ
τὸ ἐντὸς αὐ-
τῆς. Τοῦτο λοι-
πὸν τὸ ἐντὸς
ἀναλύεται ὑπὸ
τῆς φλογὸς, ἥ-
τις καταβιβάζει
διὰ τοῦ ὡτιλ-

λίου ἔως οὗτου δὲν ἡμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ περαι-
τέρω χωρὶς νὰ σῶσῃ τὸ ἔξω ὄμμα μέρους δὲν ἀνα-
λύεται. Ἀν ἀποτελέσω ρεῦμα ἀέρος πρὸς τὰ δεξιὰ
ἢ πρὸς τ' ἀριστερά, ἡ κοτύλη μου θὰ διαρράγῃ,
καὶ ἡ ἀναλελυμένη ὕλη θὰ καταρρεύσῃ εἰς τὴν
πλευρὰν τοῦ κηρίου. Ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος,
εἰς τὴν ὁποίαν ὑπὸκειται ὁ κόσμος ὁλόκληρος,
διατηρεῖ τὸ ρευστὸν τοῦτο εἰς ὀριζόντιον θέσιν.
Ἄρμα ὅμως ἡ κοτύλη παύσῃ οὕσα ἡ ἰδία ὀριζόν-
τιος, χύνεται φυσικῶς καὶ τὸ ρευστὸν διὰ τῆς
ἀνοιγομένης ὑδρορρόφης. Ἡ κοτύλη λοιπὸν σχη-
ματίζεται διὰ τοῦ κανονικοῦ ρεύματος τοῦ ἀέ-
ρος, τοῦ ἐπενεργούντος εἰς ὅλα ἐνταυτῷ τὰ ση-
μεῖα, καὶ προφυλάττοντος τὴν ἐξωτερικὴν ἐπι-
φάνειαν ἀπὸ τῆς θερμότητος. Κάμυρία καύσιμος
ὕλη δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν κη-
ρίου ἂν δὲν ἔχῃ τὰς ιδιότητας αἵτινες τῇ ἐπι-
τρέπουσι νὰ σχηματίζῃ ταύτην τὴν κοτύλην.
Ἐξαίρεται μόνον ἓν εἶδος ξύλου σπογγοειδοῦς,
εὗρισκομένου εἰς τῆς Ἰρλανθίας τὰ καυσόχω-
ματα, καὶ περιέχοντος ἐντὸς τοῦ τὴν ὕλην ἥτις
τρέφει τὴν φλόγα. Τώρα ἐννοεῖτε διατὶ αἱ ὠ-
ραῖαι ραβδῶνται ἐκεῖναι λαμπάδες, τὰς ὁποίας
σᾶς ἔδειξα, δὲν εἶναι καλὰ κηρία· διότι ἡ κοτύλη
αὐτῶν δὲν ἔχει τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο λεπτὸν καὶ
καταστρόγγυλον χεῖλος. Βεβαίως ἐννοήσατε μέ-
χρι τοῦδε ὅτι ἡ ὠραιότης τῶν πραγμάτων συνί-
σταται εἰς τὴν ἐντέλειαν, δηλαδὴ τὴν χρησιμό-
τητα αὐτῶν. Ἐντελὲς πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐκεῖνο
τὸ ὁποῖον μᾶς τέρπει τὴν ὄρασιν, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ
ὁποῖον ἐκτελεῖ καλῆτερα τὸν σκοπὸν του. Τὸ
κηρίον τοῦτο σᾶς φαίνεται ὠραῖον, ἀλλὰ δὲν
καίει καλῶς, διότι προξενεῖ ρεῦμα ἀνώμαλον,
καὶ ἐπομένως ἀνώμαλος εἶναι καὶ ἡ κοτύλη αὐ-
τοῦ. Τὰ ὁμοειδῆ ὄντα ὁμοίως θὰ ἴδῃτε τ' ἀπο-
τελεῖσθαι καὶ καὶ σᾶς πείσασθω γὰρ τὰ παρατη-
ρήσατε, ὅταν μικρὸς ῥυαξ ἀλείμματος ἐκχειλί-

ζει ἀπὸ ἓν μέρος τῆς κοτύλης, ῥέει εἰς τὴν πλευ-
ραν τοῦ κηρίου, καὶ καθιστᾷ αὐτὸ χονδρότερον
ἀπὸ τὸ ἓν μέρος. Ὅταν καίηται τὸ κηρίον, ἡ
προσθήκη αὐτῇ μένει ὡς μικρὸς στύλος ὀρθός,
παράλληλος πρὸς τὸ φτίλλιον, καὶ δὲν καίεται.
Ἐπειδὴ ὑφούται ὑπεράνω τῆς λοιπῆς καυσίμου
ῥλης, περικυκλοῦται εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ ἀέρος,
καὶ διὰ τοῦτο ψυχραίνεται περισσότερον, καὶ
ἡμπορεῖ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θερμότητα τῆς ἐσίας,
δηλαδή τῆς φλογος ἥτις εἶναι πλησιεστάτη. Τὰ
μεγαλῆτερα λάθη ὅσα γίνονται εἰς τὴν κατα-
σκευὴν τῶν κηρίων, ἢ καὶ ὅπου δῆποτε, μᾶς δι-
δάσκουσι πολλάκις πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ
δὲν θὰ ἐμυθάνομεν, ἂν δὲν ἐγίνετο κἀνὲν σφάλ-

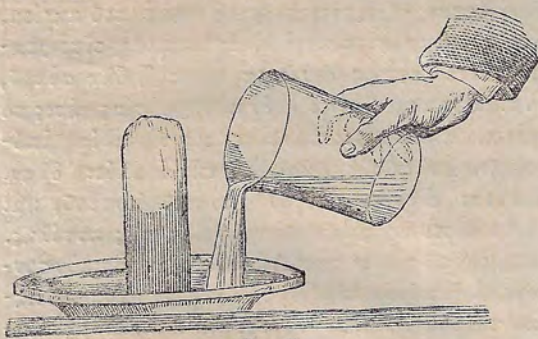

Σχ. 6.

μα. Σπουδάζομεν διὰ νὰ γίνωμεν φιλόσοφοι, καὶ ἐλπίζω ὅτι θάσῃς σὰς εκπλήττει κἀνὲν ἀποτέλεσμα, ἂν εἶναι μάλιστα νέον αὐτὸ, ποτὲ δὲν θὰ λησμονήτε νὰ ἐρωτᾷτε: «Ἄλλὰ διατί τοῦτο; Τίς εἶναι ἡ αἰτία;» Μέχρι τέλους θὰ εὐρίσκετε τὴν ἀπόκρισιν.

Ὡς πρὸς τὰ κηρία ἀναγκάζιον εἶναι νὰ ἐξηγη-
σωμεν καὶ ἄλλο τι. Πῶς τὸ ρευστὸν ἐξέρχεται
ἐκ τῆς κοτύλης, πῶς ἀναβαίνει ὡς ἐκεῖ ὅπου
φλογίζεται; Ἡξεύρετε ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου
εἴτε ἀλειμμα, εἴτε κηρὸς ἢ ἀγιοκέριον, εἴτε γεα-
τίνη, εἴτε κήτους λεύκωμα εἶναι ἡ ὕλη αὐτοῦ,
ποτὲ δὲν καταβαίνει μέχρι τῆς οὐσίας ἣτις τὸ
τρέφει, ἀλλὰ μένει πάντοτε εἰς τὴν ἰδίαν ἀπό-
στασιν ἀπ' αὐτῆς, καὶ δὲν τὴν ἀναλύει ὅλην.
Πάντοτε ἀπέχει ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ρευστοῦ, καὶ
μόνον σύρει πρὸς ἑαυτὴν τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης.
Δὲν ἡμπορῶ νὰ φαντασθῶ ὠραιότερον φυσικὸν συν-
δυασμὸν ἐκείνου, καθ' ὃν τὰ διάφορα μέρη τοῦ κη-
ρίου τούτου ἀλληλοχουῶνται καὶ ἀλληλοδοιοῦν-
ται. Μία τῶν εὐφλογιστοτέρων ὕλῶν καιομένη βαθ-
μῆδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ
ὅλην ἡ φλόξ, θὰ σᾶς φανῇ πρᾶγμα πολὺ παράδο-
ξον, ὅταν συλλογισθῇτε ποία εἶναι ἡ δύναμις τῆς
φλογὸς, καὶ πόσον ὀλίγος καιρὸς τῇ χρειάζεταιται
ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν
μαρὸν ὅστις τὴν τρέφει. Ἡξεύρομεν πόσον εὐκό-
λως θὰ ἠνάγκασε τὴν αὐτοῖμον ὕλην ν' ἀλλάξῃ
μοσφὴν, ἂν πολὺ τὴν ἐπλησιάξῃ.

Ἀλλὰ πῶς ἡ φλόξ κυριεύει τὴν καύσιμον ὕλην; Τοῦτο μᾶς φέρεi εἰς ἓν τῶν περιεργωτάτων ζητημάτων τῆς φυσικῆς, εἰς τὴν τριχῶδη ἑλξίν· «Τὴν τριχῶδη ἑλξίν;» λέγετε. Τί σχέσιν ἔχουσιν αἱ τρίχες; Ἀδιάφορον τὸ ὄνομα. Ἀς μὴ ἐπιμεινωμεν εἰς αὐτό. Ἐφευρέθη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἦτον ἀκόμῃ ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ δύναμις αὕτη. Ὅπως δὴποτε, δι' αὐτῆς ἡ ὕλη ἥτις τρέφει τὴν φλόγα σύρεται καὶ ἐναποτίθεται εἰς τὸ μέρος ὅπου γίνεσθαι ἡ φλέξις, καὶ τοῦτο οὐχὶ ὅπου τύχη, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς καύσεως. Ἀς σᾶς δώσω ἓν ἢ δύο παραδείγματα τῆς τριχῶδους αὐτῆς ἐνεργείας, ἥτοι τῆς ἑλξεως δι' ἧς δύο οὐσίαι, ἐξ ὧν ἡ μία δὲν διαλύει τὴν ἄλλην, συνδέονται. Ὅταν πλύνετε τὰς χεῖράς σας, τὰς βρέχετε ἐντελῶς, καὶ λαμβάνετε ὀλίγον σαπῶνιον διὰ ν' ἀζήσετε τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὕδατος, καὶ ἔπειτα τὸ δέρμα σας μένει ὑγρόν. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς ἑλξεως. Μάλιστα ἂν αἱ χεῖρές μας εἶναι ὅλως διόλου καθαραὶ, — ὅταν σπανίως συμβαίνει, διότι εὐκόλως λερώονται, — ὅταν βυθίσωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ νερόν, τὸ νερὸν ἀνέρπει ἢ ἀναβαίνει ὀλίγον ὑψηλότερον εἰς αὐτόν. Ἰδοὺ ἄλλο. Ἐδῶ ἔχω οὐσίαν τινὰ ἱκανῶς πορώδη, μίαν στήλην ἁλατος. Τὴν θέτω ὀρθὴν εἰς τὸ πινάκιον, καὶ εἰς αὐτὸ χύνω ὅχι ἀπλοῦν νερόν, ὡς φαντάζεσθε, ἀλλὰ ῥευστόν τι περιέχον ὅσον ἅλας ἡμπορεῖ νὰ περιλάβῃ· ὥστε ὅ,τι θὰ ἰδῇτε δὲν θὰ προέλθῃ ἐξ ἀναλύσεώς τινος τῆς στήλης τοῦ ἁλατος. Φαντασθῆτε ὅτι τὸ πινάκιον παριστᾷ ἓν κηρίον, ἢ τὴν κοτύλην αὐτοῦ, ἡ στήλη ἄλλος τὸ φτίλλιον, καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦτο τὸν ἀναλελυμένον κηρόν. Ἐχωματίσα τὸ ὑγρὸν διὰ νὰ ἡμπορέσετε καλῆτερα νὰ ἰδῇτε πῶς ἐνεργεῖ. Ἰδέτε ὅτι ὅσον τὸ χύνω εἰς τὸ πινάκιον, εἰσέρχεται καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν στήλην τοῦ ἁλατος.

Σχ. 7.

Ἄν τὸ κυανοῦν αὐτὸ ὑγρὸν ἦτον καύσιμον, καὶ ἂν ἐθέτομεν φτίλλιον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἁλατος, τὸ ὑγρὸν θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὸ βαμβάκιον καὶ θὰ ἔκαιε. Περιεργωτάτη εἶναι αὕτη ἡ ἐνέργεια καὶ ὅλα τὰ κατ' αὐτήν. Ὅταν νίπτεσθε λαμβάνετε τὸ χειρόμακτρον, καὶ αὐτὸ ἀπορροῶν τὸ νερόν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δηλαδὴ διὰ τῆς ἰδίας ἑλξεως τὸ ἄλειμμα ποτίζει τὸ

φτίλλιον τοῦ κηρίου. Συμβαίνει ἐνίοτε ἐξ ἀπροσεξίας ἐν μικρὸν παιδίον (εἶδα πολλάκις καὶ μεγάλους, ἔχοντας πολλὴν τάξιν εἰς ὅλας τὰς πράξεις, νὰ γίνωνται ἐνοχοὶ αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας), ἀφ' οὗ νιφθῇ, ῥίπτει τὸ προσόψιον εἰς τὸ χεῖλος τῆς λεκάνης, ὥστε ἡ μία ἄκρη αὐτοῦ βρέχεται. Ἡξεύρετε τί συμβαίνει; Τὸ προσόψιον ἐχρησίμευσεν ὡς σίφων, ἀπορροῶν ταχέως ὅλον τὸ νερὸν τῆς λεκάνης, καὶ τὸ χύνει κατὰ γῆς. Διὰ νὰ διακρίνετε καλῆτερα πῶς αἱ οὐσίαι ἐνεργοῦσιν ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἔφερα ἐδῶ ἓν ἀγγεῖον κατασκευασμένον ἐξ ὑφάσματος μεταλλικοῦ, καὶ περιέχον νερόν. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀγγείου τοῦτου δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ βαμβάκος ἢ τοῦ βαμβάκεροῦ ὑφάσματος· ὥστε καὶ ἐνίοτε κατασκευάζονται μεταλλικὰ φτίλλια. Βλέπετε ὅτι τὸ ἀγγεῖόν μου εἶναι πορώδες· διότι ἂν χύσω νερόν ἀπ' ἐπάνω, τὸ νερὸν ἐκρέει κάτωθεν. Δύσκολον θὰ σᾶς ἦτον νὰ μοὶ ἀποκριθῇτε ἂν σᾶς ἠρώτων εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, τί περιέχει, καὶ διατί ὅ,τι περιέχει μένει ἐντὸς αὐτοῦ. Εἶναι πλήρες νεροῦ· καὶ ὅμως βλέπετε ὅτι τὸ νερὸν ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται, ὡς ἂν ἦτον κενόν. Ἀρκεῖ νὰ τὸ κενώσω διὰ νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος τοῦτου τοῦ μυστηρίου. Τὸ μεταλλικὸν ὑφασμα, ὅταν ἄπαξ βραχῇ, μένει βρεγμένον· εἶναι δὲ τόσον πυκνῶς ὑφασμένον, ὥστε τὸ ὑγρὸν σύρεται ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο μέρος μετὰ δυνάμεως τοσαύτης, ὥστε μένει ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, ἂν καὶ εἶναι πορώδες αὐτό. Οὕτω καὶ τὰ μόρια τοῦ ἀναλελυμένου ἁλείματος ἀναβαίνουν εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ φτίλλιου. Ἀλλὰ μόρια ἔρχονται κατόπιν αὐτῶν, συρόμενα ὑπὸ ἀμοιβαίας ἑλξεως, καὶ καθ' ὅσον φθάνουσι πλησίον τῆς φλογός, ἀνάπτουσι.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ἔπεται συνέχεια.

Ο ΜΟΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΥΡΟΣ ΤΟΥ

Ἦτο ὠραία θερινὴ πρωΐα τοῦ ἔτους 1630. Ἡ Σεβίλλη, πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἔλαμπεν ἐν ὅλῃ τῇ μεσημβρινῇ αὐτῆς μεγαλοπρεπείᾳ. Νέοι τινὲς διηυθύνοντο εὐθύμως ἄδοντες πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ διασήμεου ζωγράφου Μουρίλλου, ἔνθα ἐδιδάσκοντο τὴν ζωγραφικὴν. Ἦσαν οὗτοι· ὁ Κάρλος, ὁ Φερνάνδης, ὁ Μένδης, ὁ Ἰστρούιζ, ὁ Γονζάλες καὶ ὁ Κορδόβας, νέοι ζωηροὶ καὶ πλήρεις σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μέγαν αὐτῶν διδάσκαλον.

Ἀνέβησαν ἐν σώματι τὴν εὐρεῖαν κλίμακα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς σχολῆς.

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμῃ· καὶ ἐν τοσούτῳ οἱ μαθηταὶ ἡτοίμαζον τοὺς πίνακας τῶν καὶ ἐξήταζον τὰς ἐργασίας τῶν.

«Μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, ἀνέκραξεν αἴφνης ὁ Ἰστρουίτζ· ποῖος ἐξ ὑμῶν ἔμεινε χθὲς τὸ ἐσπέρας τελευταῖος ἐν τῷ σχολείῳ ;

«Κοιμᾶσαι, ἀπεκρίθη ὁ Κορδόβας, ἡ δὲ ἐνθυμῆσαι ὅτι ὅλοι ἐξήλθομεν ὁμοῦ ;

«Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ ἀνυπομόνως, χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐκαθάρισα ἐπιμελῶς τὸν πίνακά μου, καὶ σήμερον ἰδοὺ τὸν πάλιν πλήρη χρωμάτων, ὡς ἐὰν καθ' ὅλην τὴν νύκτα νὰ ἔγρεινε χρῆσις αὐτοῦ.

«Περίεργον πρᾶγμα, ἀνεβόησεν ὁ Κάρλος, πάλιν ἓνα ἀνθρωπίσκον ἐπὶ τοῦ πίνακος μου, καὶ σὰς βεβαιῶ, δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἡ εἰκὼν· ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω, τίς διασκεδάζει καθ' ἐκάστην ζωγραφίζων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος μου· χθὲς μάλιστα ὑπῆρχεν ὥραία κεφαλή ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Φερνάνδης.

«Στοιχηματίζω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὅτι ὁ Ἰστρουίτζ εἶναι ὁ ἐνασμενιζόμενος εἰς ταῦτα.

«Σοὶ ὀρκίζομαι ὅτι οὐδὲ ἐπλησίασά ποτε τὸν πίνακα ἐνὸς ἄλλου.

«Μὴ ὀρκίζεσαι, Ἰστρουίτζ, σὲ πιστεύομεν· δὲν εἶσαι οὔτε ἱκανὸς νὰ ζωγραφίσῃς τόσον καλὰ.

«Οἱ χρωστῆρές μου εἶναι ὅλοι ἠφανισμένοι, ἀνέκραξεν ὁ Γονζάλες. Μὰ τὸν προστάτην τῆς Ἰσπανίας, ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες.

«Μήπως καὶ σὺ πιστεύεις, ὡς ὁ μαῦρός μας ὁ Σεβαστιανὸς, ὅτι ὁ πράττων τὰ παραδόξα ταῦτα εἶναι ὁ Ζόμβης, τὸ φάντασμα τῶν Ἀράβων ;

«Τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν ὁ Ζόμβης ᾔνοι ὁ ἐκτελὼν τὰς ὥραίας ταύτας εἰκόνας, εἶπεν ὁ Μένδης, ἔπρεπε τουλάχιστον νὰ μοῦ τελειώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας μου, τὴν ὁποίαν μὲ ὅλας τὰς προσπάθειάς μου δὲν δύναμαι νὰ κατορθώσω.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Μένδης ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακά του, ὅτε αἴφνης ἔμεινεν ὠχρὸς καὶ ἀναυδός.

Ὁραία κεφαλὴ Παναγίας, πρὸ μικροῦ μὲν σχεδιασθεῖσα, ἀλλὰ θαυμασία τὴν ἔκφρασιν, διέλαμπεν ὡς οὐράνιον τι πλάσμα ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν τοῦ πίνακος τοῦ προσώπων.

«Τί συμβαίνει ; τί ἴσασθε ὅλοι ἀκίνητοι ἐνώπιον τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης ; ἡρώτησε φωνὴ τραχεῖα καὶ διδασκαλική. Οἱ μαθηταὶ ἐταράχθησαν, καὶ ἐχαιρέτισαν μὲ σέβας τὸν ἄνδρα, ὅστις αὐστηρὸς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἦτο οὗτος ὁ Μουρίλλος, ὁ διδάσκαλός των.

«Ἰδέτε, διδάσκαλε, ἰδέτε τὴν ὥραϊαν αὐτὴν κεφαλὴν, ἀνέκραξαν ὅλοι, δεικνύοντες τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης.

«Ποῖος ἐξωγράφισε τὴν κεφαλὴν ταύτην ; ἡρώτησεν ὁ Μουρίλλος. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἐσιώπων· —Εἰπέτε μοι λοιπὸν, προσέθηκε, ποῖος ἐσχεδίασε καὶ ἐξωγράφισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν ; Ὁ ζωγραφίσας αὐτὴν θέλει ποτὲ γεῖναι ὅλων ἡμῶν διδά-

σκαλος ! Ὅποια χάρις ! ὅποια φυσικότης ! ὅποια θαυμασία ἔκφρασις ! —Μένδης, εἶναι ἔργον σου τοῦτο ;

«Ὅχι, διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ Μένδης.

«Ἰδικόν σου ἔργον εἶναι, Ἰστρουίτζ ; ἰδικόν σου, Κορδόβα ; ἰδικόν σου, Φερνάνδης ;

Πάντες ἠρνήθησαν.

«Ἐν τοσούτῳ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν ἔπασσε ἀφ' ἑαυτῆς ἐπὶ τοῦ πίνακος.

«Καλὰ λέγω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὁ νεώτερος πάντων· ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες, καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι φαντάσματα ἔχουν ἐδῶ τὴν οὐρὰν των.

«Καὶ τί, παρκαλῶ, συμβαίνει ; ἡρώτησεν ὁ Μουρίλλος, χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τοῦ πίνακος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐξωγραφισμένη ἡ κεφαλὴ τῆς Παναγίας.

«Κατὰ τὰς διαταγὰς ὑμῶν, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπομακρυνόμεθα τὸ ἐσπέρας τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ πάντα, νὰ καθαρίσωμεν τοὺς πίνακας, νὰ ἐναποθέσωμεν τὰ χρώματα εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν, νὰ ξηράνωμεν τοὺς χρωστῆρας, ὥστε τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, ὅταν ἐρχόμεθα, νὰ εὕρωμεν τὰ πάντα εὐκόλως. Ἐν τούτοις ὅμως ὅλα τὰ εὐρίσκομεν ἄνω κάτω, χρωστῆρας ἀκαθάρτους, πίνακας βεβαμμένους, κ.τ.λ. Προσέτι δὲ εὐρίσκομεν ἐδῶ μὲν ἀνθρωπίσκον ἀπεικονισμένον, ἐκεῖ δὲ κεφαλὴν ἀγγέλου, ἀλλαχοῦ πάλιν πρόσωπον νεανίου ἢ γέροντος, καὶ τὰ πάντα τόσον ἐντέχνως, ὥστε βεβαίως, ἐὰν δὲν εἴσθε ὑμεῖς ὁ ἐργαζόμενος ἐνταῦθα τὴν νύκτα, πρέπει ἀφεύκτως νὰ ᾔνοι ὁ διάβολος, ἢ τις τῶν ὀπαδῶν του.

«Εἴθε, φίλοι μου, νὰ ἤμην ἐγὼ ! βεβαίως δὲν θὰ ἡσχυνόμην διὰ τοιαῦτα ἔργα. Εἴτα δὲ ὑψώσας τὴν φωνήν· Σεβαστιανέ, εἶπε, Σεβαστιανέ !

Εἰσῆλθε τότε νέος μαῦρος, δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν, ὅστις δεδελιασμένος ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ διδασκάλου.

«Δὲν σοῦ εἶπον, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος πρὸς τὸν εἰσελθόντα μαῦρον, νὰ κοιμᾶσαι τὴν νύκτα εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην ;

«Ναί, ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

«Καὶ κοιμᾶσαι ; —Μάλιστα, κύριε.

«Τότε λοιπὸν, εἰπέ μοι, τίς εἰσῆλθε τὴν νύκτα ἢ τὴν πρωῒαν πρὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο ; . . —Διατί δὲν ὀμιλεῖς, ἀνδράποδον ; προσέθηκεν ὀργίλως ὁ Μουρίλλος, βλέπων τὸν μαῦρον ἱστάμενον τεταραχμένον καὶ σιωπηλόν. Εἰπέ μοι ποῖος εἰσῆλθεν ἀπόψε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο ;

«Οὐδεὶς, κύριε. —Ψεύδεται. —Οὐδεὶς, σὰς ὀρκίζομαι, εἶπεν ὁ Σεβαστιανὸς γονυπετῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης καὶ ἱκετικῶς τείνων πρὸς τὸν κύριόν του τὰς χεῖρας.

«Ἀκουσον, Γομὲς, εἶπεν αὐστηρῶς τῇ φωνῇ

ὁ Μουρίλλος, θέλω ἐξ ἅπαντος νὰ μάθω ποῖος ἐξωγράφισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας, καὶ ποῖος σχεδιάζει τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουν τὴν πρωτὴν ἐπὶ τῶν πινάκων τῶν. Ἐπομένως τὴν ἐρχομένην νύκτα, ἀντὶ νὰ κοιμηθῇς, θ' ἀγρυπνήσῃς, καὶ ἐὰν αὐριον δέν μοι ὀνομάσῃς τὸν ἔνοχον, ἀλλοίμονον εἰς τὴν ῥάχιν σου! θὰ λάβῃς εἰκοσιπέντε ῥαβδισμούς. Μ' ἐννοεῖς, Σεβαστιανέ! Τώρα, Κύριοι, εἰς τὸ ἔργον μας!

Τὸ μάθημα ἤρχισεν ὡς συνήθως μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὥς νὰ μὴ συνέβη τι, διότι ὁ Μουρίλλος, τεχνίτης καθ' ὅλην τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, δὲν ὑπέφερε νὰ ἀπασχολῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς ξένα ἀντικείμενα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος καὶ ἀφ' οὗ ὁ Μουρίλλος ἐξῆλθεν, ἐπανεφέρον αἱ μαθηταὶ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πρωτοῦ ἐπεισοδίου, καὶ ἀποτεινόμενοι εἰς τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτοὺς Σεβαστιανόν, τὸν ἐχλεύαζον.

«Πρόσεξε, μαῦρε, εἶπεν ὁ Μένδης, πρόσεξε νὰ ἀνακαλύψῃς αὐριον τὸν ἔνοχον, διότι, μ' ἐννοεῖς... Δὲς μοι τὸ κίτρινον χρώμα.

«Λάθετε, κύριε Μένδης. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔνοχον, σὰς λέγω ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης.

«Παῦσε μὲ τὸν Ζόμβην σου, εἶπεν ὁ Ἰστρουίζ.

«Ἐν τούτοις, προσέθηκεν ὁ Σεβαστιανὸς, οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ Ζόμβης ἠδύνατο νὰ σχεδιάσῃ τοιοῦτοτρόπως αὐτὸν τὸν βραχίονα τοῦ ἁγίου σας Ἰωάννου.

«Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ μαῦρος, εἶπεν ὁ Κορδόβας, κάμνει ὀρθοτάτας παρατηρήσεις. Ἰδέτε πόσον ὠραία σχεδιασμένος εἶναι ὁ βραχίον οὗτος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Ἰστρουίζ.

«Πῶς νὰ μὴ κάμῃ ἐνίοτε ὀρθὰς παρατηρήσεις, εἶπεν ὁ Μένδης, ἀφ' οὗ ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν βλέπει ἄλλο ἢ σχέδια καὶ εἰκόνας, καὶ δὲν ἀκούει ἄλλο τι ἢ μαθήματα ζωγραφικῆς;

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μουρίλλου καὶ τοῦ μαύρου Σεβαστιανοῦ, ὅστις τοὺς ὑπηρετεῖ, εἶχε σχηματισθῇ οἰκειότης τις, ἥτις ἐπέτρεπεν ἐνίοτε εἰς τὸν δοῦλον ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν μαθητῶν, καὶ οὗτοι πάλιν, οὔτινες τὸν ἡγάπων διὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν εὐπείθειάν του, διεσκέδαζον πολλὰκις χλευάζοντες ἢ ἄλλως πειράζοντες αὐτόν. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἀναχωροῦντες τῷ εἶπον ὅλοι·—Πρόσεξε καλὰ, Σεβαστιανέ, νὰ συλλάβῃς τὸν Ζόμβην, διότι ἄλλως θὰ τὸ αἰσθανθῇ ἡ ῥάχιν σου.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, καὶ ἡ αἴθουσα, ἐν ᾗ ὁ μέγας τῆς Σεβίλλης ζωγράφος ἐδίδασκε τὴν θείαν αὐτοῦ τέχνην, εἶχε γεῖναι ἔρημος καὶ σιωπηλή. Μικρὸς μόνον λύχνος ἔκαιεν ἐπὶ μαρμαρίνης τραπέζης, καὶ πλησίον αὐτῆς ἵστατο παῖς μαῦρος τὸ χρώμα, τοῦ ὁποίου ἡ ὄψις συνεχέτο μὲ τὸ χρώμα τῆς νυκτός, ἀλλ' οἱ ἐφθαλμοὶ του

ἐλαμπον ὡς ἀδάμαντες. Ἰστατο ἀκίνητος καὶ σύννους τοσοῦτον, ὥστε ὁ κρότος τῆς ἀνοιγομένης θύρας καὶ τὸ ὄνομά του δις ἐπαναληφθὲν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν του. Ὁ εἰσελθὼν τὸν ἐπλησίασε καὶ ἔψαυσεν ἐλαφρὰ τὸν βραχίονά του. Ὁ Σεβαστιανὸς ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν του μαῦρον ὑψηλὸν ἔχοντα τὸ ἀνάστημα.

«Τί θέλεις αὐτὴν τὴν ὥραν, πατέρα; τὸν ἠρώτησεν ὁ Σεβαστιανὸς μελαγχολικῶς.

«Ἦλθα, υἱέ μου, διὰ νὰ μὴ μείνης μόνος.

«Κοιμήσου, πατέρα, ἐγὼ θὰ ἀγρυπνήσω! σὺ κοιπάζεις ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ εἶναι δίκαιον ν' ἀναπαύῃσαι τὴν νύκτα.

«Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ζόμβης; εἶπεν ὁ γέρον Γομές.

«Δὲν τὸν φοβοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Σεβαστιανὸς μευιδῶν.

«Ἄλλ' ἐὰν σ' ἐπάρῃ ὁ Ζόμβης, τότε ὁ πτωχὸς μαῦρος Γομές δὲν θὰ ἔχῃ πλέον παρηγορίαν εἰς τὴν σκληράν του δουλείαν!

«Ἀχ! ἡ δουλεία, πατέρα μου, πόσον σκληρὸν καὶ ἄδικον πρᾶγμα εἶναι!

«Τί νὰ κάμωμεν, τέκνον μου, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός.

«Ὁ Θεός, πατέρα; ὦ! ἐγὼ τὸν παρακαλῶ καθ' ἐκάστην, καὶ τὸν παρακαλῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν, ὥστε ἔπρεπε πλέον νὰ μὲ εἰσακούσῃ καὶ νὰ μὰς κάμῃ εὐτυχεῖς. Πλὴν, πατέρα μου, κοιμήσου ὀλίγον.

«Ἄλλ' εἰπέ μου τὴν ἀλήθειαν, Σεβαστιανέ, δὲν φοβεῖσαι τὸν Ζόμβην;

«Ὁ Ζόμβης, πατέρα, εἶναι ἀνύπαρκτόν τι· εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν προλήψεων τῆς πατρίδος μας.

«Καὶ διατί λοιπὸν, ὅταν σ' ἐρωτοῦν οἱ μαθηταὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγραφίζων ἐπὶ τῶν πινάκων, τοὺς ἀπαντᾷς πάντοτε, ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης;

«Θέλω νὰ τοὺς γελάσω, καὶ νὰ διασκεδάσω ὀλίγον μὲ αὐτούς.

«Ὁ Θεός νὰ σὲ φυλάττῃ, παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον Γομές· καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Ἀμα ὁ Σεβαστιανὸς ἔμεινε μόνος, πλησιάζας εἰς τὸν πίνακα ἀνέκραξε·—Τώρα, ἔμπρός! Εἰς τὴν ἐργασίαν! Ἄλλ' αἴφνης διακόπτεται πάλιν καὶ λέγει·—Καὶ οἱ ῥαβδισμοί, ἐὰν δὲν φανερώσω τὸν ἔνοχον; Θεέ μου! Θεέ μου! βοήθειαν!

Καὶ ἐρρίφθη γονυπετῆς καὶ ἔνδακρος ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἀχύρων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὴν πενιχράν αὐτοῦ κοίτην. Μετ' ὀλίγον δὲ θαυμάτως κατὰλαμβάνει τὸν δυστυχεῖ παῖδα ὕπνος.

Μόλις εἰσέδυσεν ἡ πρώτη τῆς αὐγῆς ἀκτὶς εἰς τὸ δωμάτιον, ὁ Σεβαστιανὸς ἠγέρθη· ἦτο ἡ τρίτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα. Πλήρης ζήλου καὶ προθυμίας ἤρχισεν ὁ Σεβαστιανὸς τὴν ἐργασίαν του. —Θάρρος! θάρρος! Σεβαστιανέ, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν! Ἐχεις ἔμπροσθέν σου τρεῖς δλοκλήρους ὥρας· συλλογίσου ὅτι αἱ λοιπαὶ ὥραι

τῆς ἡμέρας ἀνήκουν εἰς τὸν κύριόν σου. Δοῦλε, ἔσο τοῦλάχιστον κύριος τῶν τριῶν τούτων ὥρων.

Λαβὼν τότε τὸν χρωστήρα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακα ὅπου ἦτο ἀπεικονισμένη ἡμιτελὴς ἀκόμη ἡ ὠραία κεφαλὴ τῆς Παναγίας. Ἡ κεφαλὴ αὕτη φωτιζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο πολὺ ὠραιότερα καὶ ἐκφραστικώτερα ἀκόμη. «Νὰ τὴν ἐξαλείψω;—Ὁχι, ὄχι! προτιμῶ νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν! προτιμῶ νὰ ἀποθάνω! —Νὰ τὴν ἐξαλείψω; Ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸ κάμῃ, καὶ ἐγὼ θὰ τὸ κάμω; Ποτέ! Ποτέ! Ἡ κεφαλὴ αὕτῃ ζῇ. Ἄν τὴν ἐξαλείψω θὰ νομίσω ὅτι θὰ ἴδω ἐκχυνόμενον τὸ αἷμά της, θὰ μοὶ φανῇ ὅτι τὴν φονεύω. Ὁχι, ὄχι! καλλίτερον νὰ τὴν ἀποπερατώσω.»

Καὶ ἐτοιμάσας χρωστήρας καὶ χρώματα ἐβούθισθη εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἡμέρα ἐν τοσοῦτῃ ἐπροχώρει καὶ ὁ Σεβαστιανὸς ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται, λησμονῶν ἐντελῶς ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὐρίσκετο.

—Ἀκόμη μίαν στιγμὴν, ἔλεγεν ἐργαζόμενος, ἀκόμη αὐτὸ τὸ μικρὸν σημεῖον — ἐδῶ εἰς τὰ χεῖλη τὴν μικρὰν αὐτὴν γραμμὴν. — Θεέ μου! πόσον μ' ἐνθουσιάζουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς! Πόσον ὠραία εἶναι ἡ Παναγία μου! — Καὶ ὁ Σεβαστιανὸς καὶ τὴν προχωροῦσαν ἡμέραν ἐλησιμόνει, καὶ τὸν κύριόν του, καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς καὶ τὰ πάντα.

Αἶφνης ὅμως ψυχρὸς τὸν περιέχυσεν ἰδρῶς, ὅτε στραφεὶς εἶδε πλησίον του ὅλους τοὺς νέους μαθητὰς ἱσταμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Μουρίλλον αὐτόν. Ὁ πτωχὸς μαῦρος ἐκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἴστατο ἀναυδὸς περιμένων τὴν τιμωρίαν. «Ὅλοι ἐσιώπων» ὁ Μουρίλλος τέλος προσβλέπων αὐστηρῶς τὸν μικρὸν δοῦλόν του. «Ποῖος εἶναι, τῷ εἶπεν, ὁ διδάσκαλός σου, Σεβαστιανέ;

«Σεῖς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ μαῦρος μὲ φωνὴν σχεδὸν ἀκατάληπτον.

«Ποῖος σ' ἐδίδαξε τὴν ζωγραφικὴν, Σεβαστιανέ; ἡρώτησε πάλιν ὁ Μουρίλλος.

«Σεῖς, κύριε.

«Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σοὶ ἔδωκα μαθήματα.

«Ὅταν ἐδιδάσκετε τοὺς ἄλλους ἐγὼ ἐπρόσεχον.

«Καὶ μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ὠφελήθης. Τώρα ὅμως, προσέθηκεν ὁ Μουρίλλος στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς του, εἰπέτε μοι, φίλοι μου, ὁ παῖς οὗτος εἶναι ἄξιος τιμωρίας ἢ... ἀμοιβῆς;

«Ἀμοιβῆς, ἀπήντησαν ὅλοι μιᾷ φωνῇ.

«Καὶ τίνας ἀμοιβῆς;

«Ὁ δυστυχὴς Σεβαστιανὸς ἤρχισε ν' ἀναπνέη.

«Δέκα τάλληρα τοῦλάχιστον, εἶπεν ὁ Μένδης.

«Δεκαπέντε, εἶπεν ὁ Φερνάνδης.

«Ἡ κάλλιον πλούσιον ἐνδυμα διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Παναγίας, προσέθηκεν ὁ Γονζάλες.

«Εἰπὲ καὶ σὺ, Σεβαστιανέ, τί θέλεις, εἶπεν ὁ Μουρίλλος; βλέπω ὅτι τοιοῦτον εἶδους ἀμοιβὴ δὲν σ' εὐχαριστεῖ. Εἰπὲ ἐλευθέρως τὴν γνώμην

σου. Εἴμαι τόσο ἐυχαριστημένος ἀπὸ σέ, εἴμαι πόσον κατεγοητευμένος ἀπὸ τὴν ὠραίαν σου ταύτην Παναγίαν, ὥστε εἴμαι διατεθειμένος νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλῃς. Εἰπὲ, μὴ φοβέσαι!

«Ἀχ, κύριέ μου, ἂν ἐτόλμων... Δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδὸς, καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ διέλαμπε παράκλησις, ἣν ἡ δειλία ἐκράτει δεσμευμένην εἰς τὰ χεῖλη του.

Οἱ μαθηταί, θέλοντες νὰ τὸν ἐνθαρρύνωσι τῷ ἐπιθύρῳ.

«Ζήτησε χρήματα, Σεβαστιανέ.

«Ζήτησε πολυτελὴ στολὴν.

«Παρακάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ σέ παραλάβῃ μαθητὴν του.

«Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἔχει σήμερον τὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ καλὸν τι. Ζήτησέ του τὴν ἐλευθερίαν σου.

Βαθεῖα συγκίνησις ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σεβαστιανοῦ, ὅτε ὑψὼν τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Μουρίλλον εἶπε:

«Κύριε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρός μου, τοῦ πτωχοῦ πατρός μου τὴν ἐλευθερίαν!

«Καὶ τοῦ πατρός σου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικήν σου, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησιν του, ὑψωσε τὸν μαῦρον παῖδα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τρυφερῶς τὸν κατησπάσθη. Ὁ χρωστήρ σου, προσέθηκε, σὲ ἀνέδειξε τεχνίτην· ἡ αἰτήσις σου δὲ σὲ ἀναδεικνύει ἄνδρα μὲ ἀγαθὴν καρδίαν. Ἀπὸ τοῦδε, Σεβαστιανέ, εἶσαι οὐχὶ μόνον μαθητῆς μου, ἀλλὰ καὶ υἱός μου.—Εὐτυχὴς Μουρίλλε, σήμερον δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ἔκαμα ὄχι μόνον εἰκόνας, ἀλλ' ὅτι ἀνέδειξα καὶ ζωγράφον.

Ὁ Μουρίλλος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχασίν του, καὶ ὁ Σεβαστιανὸς Γομέζ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μαύρου τοῦ Μουρίλλου, ἐγένετο εἰς τῶν διασημοτέρων τῆς Ἰσπανίας ζωγράφων. Σήμερον ἀκόμη θαυμάζουσιν οἱ περιηγηταί ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Σεβίλλης τὰ ἀριστουργήματά του, τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ κίονος στήριζομένου καὶ ἔχοντος παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον.

I. II.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συνέχεια· ἰδίε σελ. 463.

1. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐν τῶν σπουδαιότερων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὡς ἐν γένει τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινοῦ μέτρου μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Διὸ καὶ ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι εἰδήμονες ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του προγράφουσιν ἐντελῶς

τὸν δωρικὸν ρυθμὸν ὡς ἐστερημένον ἀναλογίας.

Κακῶς ἡγούουν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰς ἀναλογίας ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, διότι διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς καὶ διὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ ἀρμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ ὑποδιαίρεσιν τῶν μερῶν μεταξὺ τῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθές, καθ' ὅσον ὁ Παρθενῶν, τοῦ ὁποίου αἱ ἀναλογίαι, ἐναντίον πάντων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κινόνων, οὐδεμίαν ἔχουσι μεταξὺ τῶν σχέσιν, εἶναι καὶ ἔσεται κατὰ τὴν γνώμην πάντων τὸ λαμπρότερον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον πασῶν τῶν ἐποχῶν. Ὁ Ἀγγλος Ληκ μόλις ἔθιξε τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἀνεπαρκoῦς τινος φράσεως. Ὁ κύριος Πακάρ (Pacard) μετὰ πλείστης ὕψης ἀκριβείας ἔλαβεν ἐσχάτως τὰ μέτρα τοῦ Παρθενῶνος· οὐδεμίαν λεπτομέρειαν παρέλειψε· τὰ πάντα πιστῶς ἀντέγραψε. Ἐκαστος δύναται καὶ ἐν Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος νὰ πεισθῇ ἀπ' ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλήττισ ἀναλογία μεταξὺ τῆς διαμέτρου καὶ τοῦ ὕψους τῶν κινόνων, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων μέτρων καὶ τοῦ ὕψους τῶν θριγκῶν καὶ τῶν ἀετωμάτων. Τίς λοιπὸν ἡ ἀρχή, ἡ ὁδηγήσασα τὸν Φειδίαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου; Τίς ἡ ἐνότης τοῦ μέτρου, ἣ ἐχρήσατο; Εἶχεν ἐνότητα μέτρου; Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δεόν νὰ λύσῃ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, πρόβλημα ἐνδιαφέρον ἐπίσης τὴν τέχνην ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πραγματικῶς, πῶς μὲ τοιαύτας πρωτοτύπους ἀναλογίας, τοσοῦτον δυσνοήτους, κατῴρθωσεν ὁ Ἕλλην ἀρχιτέκτων τοσοῦτον καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα; Ἦ εἶχεν ἀρχὴν τινα, ἥτις μᾶς διαφεύγει, ἢ εἶχεν ἔξοχόν τινα τέχνην ὅπως συναρμολογήσῃ ἐκ τῶν προτέρων μέτρα τοσοῦτον ξένα πρὸς ἄλληλα καὶ συλλάβῃ τὴν λαμπρότητα τοιοῦτου οἰκοδομήματος.

Ὁ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Σικελίαν διατρέχων τεχνίτης ἐκπλήττεται βλέπων τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοσοῦτον ἀνωτέρους κατὰ τὴν ὡραιότητα τῶν ναῶν ἐκείνων, οὗς οἱ νεώτεροι ἀνεγείρουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐρειπίων καὶ τοῦ παρὰ τοῦ ἡλίου δοθέντος αὐτοῖς χρωματισμοῦ προστίθεται εἰς τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ἀλλ' ὡραῖος ναὸς εἶναι πάντοτε ὡραιότερος ἢ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, τὰ ὅποια δὲν μᾶς συγκινοῦσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν ἀναμνήσεων, ἀς ἐν ἡμῖν διεγείρουσι. Ὅθεν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ· τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ παρελθόντα θεωρεῖ πάντοτε καλλίτερα τῶν παρόντων.

Τὴν ἀπάτην ταύτην διασκεδάζει εὐκόλως ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου. Ὡς πρὸς τὸν Παρθενῶνα δὲ ἡ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ νέας καλλωνάς, ἀς ἐπιπόλαιον βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ. Ὁ Φειδίας θέλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς διαρκείας, ἔδωκεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ σχῆμα τὸ παριστῶν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν ἐντελεστάτην στερεότητα. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀκαταλληλότατον νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς στερεότητος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐκτείνεται. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχίαν πνεύματος ὅταν ὀγκώδεις βράχοι φαίνονται ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν καὶ ἐπαπειλοῦντες ἡμῖν διὰ τῆς πτώσεώς των καταστροφὴν; Καὶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ στερεότης τῶν σωμάτων αὐξάνει διὰ τῆς πλατύσεως τῆς βάσεως αὐτῶν· ἡ δρῦς εἶναι στερεωτέρα τοῦ ἰσχυροῦ κορμοῦ τοῦ φοίνικος, καὶ αἱ πυραμίδες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου εἶναι αἰώνιαι συγκρινόμεναι πρὸς τὰ ἐφήμερα κωδωνοστάσια τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀρνου. Ὁ Φειδίας ἔδωκεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ σχῆμα πυραμίδος κεκομμένης (κολοβῆς), ἔδωκεν εἰς τοὺς κίονας κλίσιν πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου· οἱ κίονες τοῦ περιστυλίου καὶ αὐτοὶ ἔλαβον κλίσιν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀκρογωνιαῖοι κίονες, ἐφ' ὧν κυρίως φαίνεται ἐρειδόμενον τὸ ὅλον οἰκοδόμημα. Ὁ ζητῶν ἐνώπιον τοῦ Παρθενῶνος νὰ συλλάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναοῦ, δύναται νὰ φαντασθῇ δέμα εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τὰς γωνίας τῶν τοίχων καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῶν κινόνων· αἱ γραμμαὶ αὗται, ἐκτεινόμεναι κατὰ διάνοιαν ὑπεράνω τοῦ οἰκοδομήματος, προσεγγίζουσιν ἀλλήλαις καὶ ἐνωῦνται ὕψηλὰ ἐν τῷ αἰθέρι· ἀντιστρόφως δὲ πάλιν εἰσδύουσιν εἰς τὴν γῆν χωριζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ φαίνονται ὡσεὶ προσηλωμένοι διὰ παντός. Ἡ κλίσις τῶν τοίχων καὶ τῶν κινόνων εἶναι αἰσθητὴ τῷ ὀφθαλμῷ· κεχωρισμένον ἕκαστον μέρος ἤθελε φαίνεσθαι ἐτοιμόρροπον· ἐνωμένα δὲ ὅλα τὰ μέρη ἀποτελοῦσι σύνολον ἀκλόνητον.

Ὁ Ληκ καὶ ἄλλοι Ἀγγλοὶ ἐπιστήμονες κακῶς ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ Φειδίας εἶχεν ὑπ' ὅψιν τὴν πραγματικὴν στερεότητα καὶ διάρκειαν τοῦ ἔργου του. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῇ τις ὅτι οἱ νόμοι τῆς στατικῆς (ἐπιστήμης τῆς ἰσορροπίας τῶν σωμάτων) δὲν ἐφαρμόζονται ποτὲ αὐστηρῶς εἰς οἰκοδόμημα ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων συνηρμοσμένων ἄνευ ἀσβέστου καὶ ἐνίοτε ἐστιλπνωμένων· ἡ μεγαλύτερα πραγματικῶς στερεότης κατορθοῦται ὅταν ἕκαστον μέρος ἐπικάθηται μόνον ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτὸ τεμαχίου, καὶ δὲν ἐνεργῇ εἰμὴ διὰ τῆς καθέτου μόνον.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, διότι τὰ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν μὲν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως προκατειλημμένων ὑπὸ μιᾶς ἰδέας, διέδωσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπέβλεπον

πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὴν στερεότητα τῶν οἰκοδομῶν των.

Βεβαίως ἐν τῷ πνεύματι τῶν Ἑλλήνων ἔγκειται νὰ φροντίσωσι πρότερον περὶ τῆς ὡραιότητος· μὴ παρορῶντες τὴν στερεότητα, ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν τὸ φαινόμενον μᾶλλον τῆς στερεότητος ἢ τὴν στερεότητα αὐτὴν. Ἐχομεν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην τρανωτέρου παραδείγματος τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;

Τὸ μεγαλεῖον τὸ παρουσιαζόμενον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ Παρθενῶνος εὐρηται καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, εὐρηται εἰς τοὺς κίονας, εἰς τὰ κιονόκρανα, εἰς τὰ ἀετώματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἀκόμη. Ἡ διάταξις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος καὶ πλησιάζει τὸν κῶνον· στενωτέροι πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἔχουσι βάσιν πλατεῖαν καὶ στερεὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνος τεχνίτου ἐνόησεν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἤδη ἐποχῆς, ὅτι κίων πλησιάζων τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου, ὅπως φαίνεται στερεὸς, ἔχει ἀνάγκην βάσεως πλατυτέρας αὐτοῦ. Ἐδῶκε λοιπὸν στυλοβάτην εἰς τὸν Ἰωνικὸν καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν ρυθμὸν· ἀλλ' ὁ δωρικὸς κίων ἀρκεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ δύναται ἄνευ ξένης βοήθειας νὰ ἴσταται ὀρθὸς καὶ εὐθύς. Ἐπομένως μεγαλεῖον περισσότερον ὑπάρχει ἐν τῷ δωρικῷ κίονι, ἢ ἐν τοῖς κίοσι τῶν δύο ἄλλων ρυθμῶν· διότι οὗτοι μὲν φαίνονται πράγματι τεθειμένοι ἐπὶ τῆς λιθοστρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ τοῦναντίον αἱ βάθῳσαι τοῦ δωρικοῦ κίονος, λοξῶς κατερχόμεναι καὶ στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, φαίνονται ὥστε εἰσδύουσαι ἐντὸς τῆς γῆς, ἐκτεινόμεναι, καὶ μὴ δυνάμεναι πλέον ν' ἀποσπασθῶσι.

Ἐπίσης καὶ τὸ δωρικὸν κιονόκρανον εἶναι σοβαρώτερον τοῦ τῶν ἐτέρων δύο ρυθμῶν. Ὁ Βιτρούβιος λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέλαβον τὸν Ἰωνικὸν κίονα, ἀκολουθοῦντες τὰς ἀναλογίας τοῦ γυναικείου σώματος, ἐπιμηκέστερον καὶ ἀσθενέστερον, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς βάσεώς του ὡς ἐπὶ κρηπίδος καὶ κεκοσμημένον διὰ κομποῦ κιονοκράνου, ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς κοσμεῖται διὰ τῶν βουστρύχων.

Τίς δὲν ἀνέγνωσε παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ τούτῳ συγγραφεῖ τὴν χάρισσαν ἱστορίαν τῆς Κορινθίας γυναικὸς; Αὕτη ἀπέθανε προώρως· ἡ τροφὸς αὐτῆς ἔφερεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἠγάπα ζῶσα. Τὸ κἀνιστρον τεθὲν ἐπὶ τῆς ρίζης ἀκάνθης ἐκύρτωσε τὰ νεαρὰ αὐτῆς φύλλα, τὰ ὅποια περιεκάλυψαν αὐτό. Ὁ Καλλιμάχος συνέλαβεν ἐκ τούτου τὴν ἰδέαν τοῦ Κορινθιακοῦ κιονοκράνου. Ἀλλ' οὐδέτερος τῶν δύο τούτων ρυθμῶν συμφέρει τῇ σοβαρᾷ Ἀθηνᾷ· αὐτῆς τὴν κεφαλὴν περιεκαλύπτει ἡ περικεφαλαία, καὶ τὴν αἰγίδα προτιμᾷ τοῦ κἀνιστροῦ. Οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος εὐρίσκονται μετὰ τῶν

ἐπιλοίπων μερῶν τοῦ ναοῦ ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ· διαιροῦνται δὲ εἰς δύο στρώσεις, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα κοσμεῖται διὰ χρυσῶν ἀσπίδων καὶ ἐπιγραφῶν, ἡ δὲ ἀνωτέρα χωρίζεται διὰ τῶν τριγλύφων, καὶ περιεῖχεν ἀνάγλυφα. Τὰ ἐπιστύλια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν τετραγώνων πιννακιδίων τῶν κιονοκρανῶν καὶ τῶν στερεῶν κίωνων τοῦ περιστυλίου. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις μίαν πρόδον τῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἑλλησι· οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσιν δύναμιν καὶ οὐχὶ βάρος· ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι ἡ δύναμις θεοῦ οἷος ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ποσειδῶν, εἶναι ἡ δύναμις θεᾶς, ἥτις ἐμπνέει καὶ ἀπονέμει ἐνίοτε τὸ δίκαιον, ἥτις ὅμως καίτοι κρατοῦσα τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, διατηρεῖ οὐχ ἥττον τὴν μορφὴν παρθένου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἡ τέχνη δὲν διέκρινεν ἀκόμη τὴν ἔμφρονα δύναμιν ἀπὸ τῆς ζωῶδους ῥώμης. Τοιαύτη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Κορίνθῳ. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν σώζονται εἰρη ἐπτά λίθινοι κίονες, ἡρωατηριασμένοι, μὲ πλατεῖας βάθῳσαι, μὲ κιονόκρανα παχέα καὶ βαρέα· οἱ πέντε ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν πρῶτην βάσιν θριγκοῦ, ὅστις φαίνεται ὡς καταθλίβων αὐτούς. Οἱ κίονες οὗτοι ἐμπέπουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ποσειδῶνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θεὸν ἰσχυρὸν μὲν, ἀλλὰ βάρβαρον ἔτι· δὲν ἀρμόζουσιν ὅμως πλέον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φειδίου.

Ἀνάλογος σύγκρισις θέλει καταδείξει τὴν ὁραιότητα τῶν εἰσόδων τοῦ Παρθενῶνος. Γνωστὸν εἶναι τὸ δωρικὸν οἰκοδόμημα τῶν Μυκηνῶν, περὶ οὗ εἰσέτι ἐρίζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, ὁ λεγομένος τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ κυρία αἰθούσα ἔχει τὸ σχῆμα κυψέλης· λελαξευμένος ἐντὸς λόφου λαμβάνει τὸ φῶς διὰ θύρας ἐχούσης τρίγωνον ἀνοιγμα, τὸ ὅποιον ἴσως περιεῖχεν ἄλλοτε ἀνάγλυφον. Αἱ τρεῖς θύραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι καὶ αὐταὶ τὸν δωρικὸν ρυθμὸν· διὰ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὸ κωνικὸν σχῆμα τῶν κίωνων καὶ τὴν κλίσιν τῶν τοίχων, ἔπρεπε νὰ ᾔναι πλατύτεραι πρὸς τὰ κάτω· οὕτω θὰ ἀπέκτων πλάτος καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἣν δὲν ἔχουσιν αἱ εὐθείαι γραμμαὶ τῶν νεωτέρων θυρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φόβος ἦτο μὴ ὁ δωρικὸς ρυθμὸς συγχύσῃ τὴν σοβαρότητα μὲ τὸ βαρὺ. Αἱ θύραι τῶν Μυκηνῶν εἶναι πολὺ ταπειναί, ὥστε οὔτε χάριν οὔτε κομψότητα ἔχουσι. Ὁ Φειδίας ὅμως, συλλαβὼν ἐν τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεᾶ τὴν εὐγένειαν τῆς θυγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τὴν χάριν ἀθανάτου παρθένου, ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ οἴκημα, οὗ τινος ὅλα τὰ μέρη νὰ τῇ ᾔναι εὐχάριστα· ἐπομένως ἔδωκεν εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ ναοῦ τὰ μεγαλεῖον τῶν θυρῶν τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν κομψότητα, συνέσφιγγεν ὀλίγον τὰς ὑπὲρ τὸ δέον κεκλιμένας πλευράς καὶ ἠῤῥησε τὰ ὕψος αὐτῶν.

Οὕτως ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία καὶ ἡ καλαιοθησία ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας ἔργα ἐντελῆ καὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Ὁ αἶὼν τοῦ Περικλέους οὐδεμίαν τέχνην ἐφεῦρε, πλὴν ὅλας ἐτελειοποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγένοντο ἀφορμαὶ μείζονος ἀναπτύξεως καὶ προόδου, καὶ ἐν ᾧ οἱ κίονες, τὰ ἐπιστύλια, αἱ θύραι ἐλάμβανον σχήματα κομψότερα, τὸ ἀδύνατον τοῦ συνδυάζειν μετόπας ὁμοίας μετὰ κίωνων ἐν ὁμοίᾳ ἀποστάσει, ἡ δυσκολία αὕτη, ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ δωρικῷ ρυθμῷ, ἥτις ἀπῆλπιζε τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιτέκτονας, ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀφορμὴ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δύναμιν μεγαλειτέραν.

Τοιαῦτα εἶναι ἐν συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσι τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Παρθενῶνος, δι' ὧν ὕψος τὸν νοῦν μας καὶ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν ἰδέαν τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Πρέπει ὥσαυτως νὰ μάθωμεν τί ἐν τῷ ναῷ τοῦτ' ἔρπει καὶ συγκινεῖ ἡμᾶς. Τὸ κάλλος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐντέλειά τις τῆς θεότητος, διακεκριμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων· ὅλη ἡ φύσις τῆς εἶναι ὡραία, καὶ τὸ πνεῦμά μας εὐχαριστεῖται εἰς τὸ συλλαμβάνειν αὐτήν.

Ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη ᾗναι ἡ προσωποποίησις τοῦ κάλλους, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατήρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἀρτεμις εἶναι ἐστερημένοι κάλλους· οἱ μὲν ἔχουσι τὸ ἀνδρικὸν κάλλος μὲ τὰς τολμηρὰς καὶ διαγεγραμμένας μορφάς, οἱ δὲ τὸ γυναικεῖον κάλλος μὲ γραμμὰς ἡπίας καὶ στρογγύλας. Οἱ Ἕλληνες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐννοήσει ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, αἱ καμπύλαι γραμμαὶ καὶ αἱ στρογγύλαι ἐπιφάνειαι εἶναι ὡραιότεραι τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων γραμμῶν· ἐνόμισαν λοιπὸν ὅτι δίδουσιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀρετῶν ἀκρίβειαν, ἐὰν αἱ ὑποθετικαὶ γραμμαὶ, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σχῆμα, ὡς αἱ κλίσεις τῶν τοίχων καὶ οἱ ἄξονες τῶν κίωνων, αὐταὶ μόνον ᾗσαν εὐθεῖαι γραμμαὶ· θεῖα ἐμπνεύσει ἐκαμπύλωσαν τὰ πραγματικὰς γραμμὰς τῶν ἐπιστυλίων, τῶν βαθμίδων, τῶν ζωφῶρων.

Ἐκ τούτου προῆλθεν ὅτι ἐν ᾧ τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σχῆμα ἡκρωτηριασμένης πυραμίδος, αἱ γωνίαι αὐτῆς τῆς πυραμίδος εἶναι γραμμαὶ καμπύλαι, καὶ ἐξαίρεται μερῶν τινῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἢ πολὺ μικρῶν ὥστε νὰ φανῇ μεγάλη καμπύλη, ἐν τῷ Παρθενῶνι δὲν ὑπάρχουσιν εὐθεῖαι γραμμαὶ.

Συνειδησμένοι εἰς τὰς εὐθείας γραμμὰς ἀποροῦμεν βλέποντες τοὺς πρωτοτύπους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν θυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ φθάλμους ἡμῶν τέρπεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς καὶ

διατρέχει ἀπροσκόπτως τὰς θαυμάδας, τὰ ἐπιστύλια, τὰς ζωφῶρους. Ὁ ἀρχιτέκτων μετὰ κατόπιν τὰ διάφορα μέρη καὶ εὕρισκε τάχιστα τὴν μυστηριώδη ταύτην πηγὴν τῆς τέρψεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα, ἐκαμπύλωσε τὰς βαθμίδας καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν, τοὺς θριγκοὺς καὶ τὰ γεῖσα, ὥπως ἡ φύσις ἐκαμπύλωσε τὴν θάλασσαν, τὸν δρίζοντα καὶ τὰς ῥάχεις τῶν ὄρεων. Οἱ κεκλιμένοι τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ.

Οὕτως ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἔφθασε βαθμὴδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων κατέδειξεν ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν. Ὅ,τι ἡ ἐργασία αἰώνων προσέθηκεν εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶναι κυρίως ἡ ἀκρίβεια ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ χάρις. Τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ὅποια ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἀπέβλεπον οἱ τεχνῖται κυρίως εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ᾗσαν τραχέα καὶ σκληρὰ· κατόπιν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἔχασαν τὸ τραχὺ, αἱ μορφαὶ ἔγειναν στρογγυλότεραι, αἱ κινήσεις κατέστησαν μαλακαὶ καὶ φυσικαί· καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ Ἡρακλέους δὲν ἐξαίρει τὴν χάριν. Οὕτω διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν δύναμιν ὁμοῦ μετὰ τῆς χάριτος, οἱ δωρικοὶ κίονες ἔπρεπε νὰ ὁμοιάσωσι πρὸς λίαν ἐπιμήκεις κῶνους· ἐὰν παραβάλλωμεν μετὰξὺ αὐτῶν τοὺς ἐν Ἑλλάδι σωζομένους τοιοῦτους κίονας, θέλομεν πεισθῇ ὅτι οὐδέποτε ἔλειψεν ἐξ αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἀπέκτησαν χάριν. Ἐὰν ἡ δύναμις ᾗναι ἐν τῇ βραχύτητι, ἡ κομφότης τοῦναντίον εἶναι ἐν τῷ ὕψει καὶ τῇ ἐλαφρότητι τῆς στήλης. Οἱ κίονες τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἔχουσιν ὕψος δύο ἡμισυ μόνον φορὰς περισσότερον τοῦ κιονοκράνου· τὸ αὐτὸ ὕψος εἶχον καὶ οἱ δωρικοὶ κίονες, ὧν τεμάχια κεῖνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγάρων. Οἱ κίονες οὗτοι κατὰ πολὺ ἀρχαιότεροι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι περισσότεραν δύναμιν τῶν τοῦ Φειδίου· ἀλλ' εἶναι αὕτη δύναμις ὀλίγον βάρβαρος, ἥτις ἔγκειται τόσον εἰς τὸν ὄγκον ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, ὥπως ἡ δύναμις τῶν Κυκλωπείων τειχῶν τῆς Τίρουθος ἢ τῶν Μυκηναίων παραβαλλομένη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν κανονικῶν ὀγκολίθων τῆς Πνυκός. Ὁ νοῦς ὁ συλλαβὼν τὸ μέγα ἐλεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ ἐν τοῖς κίοσι τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς δύο χαρακτῆρας τῆς θεᾶς, τὸ ἀνδρικὸν μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χάριν τοῦ γυναικείου κάλλους.

Οἱ Ἕλληνες ἀφιέρουν εἰς τὴν θεότητα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματος τῶν, καὶ ἐξ ὧν τῶν ἀριστουργημάτων οἱ ναοὶ τῶν θεῶν

υπερέχουσι κατὰ τε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἄνθρωποι, ὅτι οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομοῦσι δι' ἑαυτούς· οὕτω πρὸς διέγερσιν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ψυχαῖς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀφιερῶσιν εἰς τὴν θεότητα ναοὺς, ὧν αὕτη οὐδαμῶς χρῆζει. Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὴν θεότητα διὰ τοῦ αἰσθηματος καὶ τῆς ἰδέας, καὶ ἡ τέρψις τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὁράσεως συντελεῖ καὶ αὕτη εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν τελεστῶν. Οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐγνώριζον πᾶν ὅτι δύναται νὰ τέρψῃ τὴν ὄρασιν. Τὸ φῶς εἶναι ὠραιότερον τοῦ σκότους· τὸ φῶς εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς εὐφύας. Ὁ Φειδίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέλαβε τὸ σχέδιον ναοῦ ἀνοικτοῦ, ἐν ᾧ ν' ἀντανakλᾷται ἐλευθέρᾳ ἡ καθαρὰ τοῦ ἡλίου λάμψις. Ὁ σηκὸς, τὸ κατοικητήριον τῆς θεᾶς, ἐσχημάτιζεν ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον ἀνοικτὸν χώρον, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν ὑψοῦντο δύο σειραὶ δωρικῶν κίονων, ὧν οἱ τῆς κάτω σειρᾶς ἦσαν δις ὑψηλότεροι τῶν τῆς ἄνω· ἐχωρίζοντο δὲ δι' ἐπιστυλίου κομψῶς κεκοσμημένου· ἐπιστύλιον ἔσπεφεν ὡσαύτως τοὺς κίονας τῆς δευτέρας σειρᾶς· εἰς τὸ βῆθος τοῦ σηκοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς δὲν ὑπῆρχον κίονες, ἀλλ' εἰς κίον ἴστατο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, καὶ οὕτω συνεπληροῦτο τὸ περιστύλιον. Αἱ δύο αὗται σειραὶ τῶν κίωνων ἐσχημάτιζον στοᾶν μεγαλοπρεπῇ καὶ κομψῇ συνάμα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνηρτῶντο ἀναμφιβόλως αἱ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀφιερούμεναι εἰκόνες καὶ αἱ εἰκόνες μεγάλων τινῶν ἀνδρῶν, σωτῆρων τῆς πατρίδος. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι οἱ ἄρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς βαβδῶσεις τῶν ἐσωτερικῶν κίωνων, διότι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἄλλων· οὕτως ὁ ὀρθακλὺς διέτρεχε περισσοτέρως καμπύλας γραμμὰς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀπέκτα περισσότερον μεγαλεῖον καὶ κομψότητα. Ὡσαύτως οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἔδιδον περισσότερον πάχος εἰς τοὺς γωνιαίους κίονας τῶν ναῶν, ὅχι ὡς λέγει ὁ K. Wilkins διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν στερεότητα αὐτῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἐπειδὴ οἱ γωνιαῖοι κίονες ἐσμικρύνοντο ὡς ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐντέλεια αὕτη τῶν μερῶν συνετέλει κυρίως εἰς τὴν χάριν τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας ἐφηρμόζοντο οἱ σπόνδυλοι τῶν κίωνων· οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐνώσεων τῶν τεμαχίων τοῦ κίονος, οἱ σπόνδυλοι ἐλειοῦνται ὡς μαρμαρίνη πλάξ· συνεδέοντο δὲ τὰ τεμήματα τοῦ κίονος δι' ἄξονος ἐκ ξύλου κέδρου ἢ ἐλαίας, περὶ τὸν ὁποῖον ἐστρέφοντο τὰ τεμάχια· λεπτὴ ἄμμος χυνομένη μετὰ ξὺ τῶν δύο τεμαχίων καθίσταται τὰς ἐπιφανείας λείας καὶ ὁμοίας· ὁ κίων ἐφαίνετο ὡς μονόλιθος, καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ὁ ἐξησχημένος ὀρθακλὺς

μετὰ δυσκολίας ἀνακαλύπτει ὅλας τὰς συναρμολογίας.

EMILE BURNOUF

Πρώην Διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

"Ἐπὶ τῇ συνέχειᾳ."

ΠΡΙΕΣΤΛΕΪ ΚΑΙ ΛΑΒΟΛΖΙΕ

Ἡ Ἡ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΘΕΥΓΟΝΟΥ

Μετάφρασις Σ. Μ**

Ὁ περιφανὴς Ἀρχαῖος ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι αἱ μεγάλοι ἀνακαλύψεις καίπερ ἔχουσαι σπουδαῖοτατα ἀποτελέσματα δὲν συνεπισύρρουσι πάντοτε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα καὶ αἱ μεγάλοι στρατιωτικαὶ πράξεις ἐγγαράσσονται συνήθως βαθύτερον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἐπιφανῶν σοφῶν, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς εὐημερίας τῶν κοινωνικῶν.

Ἡ κατὰ τῆς τοιαύτης τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀντίδρασις δὲν εἶναι ἀνωφελής, διὸ εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Βιρμινγκάμ, οἵτινες τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1874 δι' ἐορτῆς λαμπρᾶς ἐόρτασαν τὴν ἐκατονταετηρίδα τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἐφευρέσεως τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Πριέστλεϋ (Priestley), τῆς γενομένης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1774. Ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἐπιτροπὴ συστάσα τῇ φροντίδι τοῦ βιομηχάνου Ἀγγλου S. Timmins καὶ συλλέξασα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἀνίδρυσεν ἀνδριάντα τοῦ μεγάλου χημικοῦ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ ἀέριον τοῦ θξυγόνου. Τελετὴ δὲ σοβὰρὰ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐορταζόντων χρονολογίαν ἀνεξάλειπτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐπανήγαγεν οἶονεῖ ἐν τῇ ζωῇ ἀνακαλύψιν, ἥς τὰ πολὺτιμα ἀποτελέσματα εἶναι ἄξια πάσης προσοχῆς.

Τὸ θξυγόνον εἶναι τὸ ζωοποιὸν ἀέριον τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ᾗ εὐρίσκεται μεμιγμένον μετ' ἀζώτου, ἀερίου ἀδρανοῦς, ἔχοντος οὕτως εἰπεῖν ἀντιθέτους πρὸς τὰς τοῦ θξυγόνου ιδιότητας. Τὸ θξυγόνον συντηρεῖ τὴν ζωὴν τῶν ζώων, ζωπυρεῖ τὴν καυσίν, ἐνῷ τὸ ἄζωτον θανατοῖ τὸ εἰσπνέον αὐτὸ ἔμψυχον ὄν, καὶ σβύνῃ τὴν ἐντὸς αὐτοῦ τεθειμένην φλόγα. Τὰ ἀόρατα κύματα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὡκεανοῦ τούτου ἐν ᾧ εἴμεθα βεβυθισμένοι, περιέχουσιν εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν 21 ὄγκους θξυγόνου καὶ 79 ἄζωτου.

Ὀλίγοι γινώσκουσι τὰς δοκιμασίας, αἱ ὑπέστη ἡ ἀνακάλυψις τῶν δύο τούτων ἀερίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ κτήματος τούτου, ὅπερ ἀπέκτησεν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Βραχεῖα ἐξιστόρησις τούτων θέλει καταδείξει εἰς τοὺς ἀναγνώσας διὰ τί ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲς ἐθεωρήθησαν ἄξιοι ἀνδριάντος, καὶ πλειότερον λέγομεν ἐθεωρήθησαν ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀλλοκότους δοξασίας περὶ τοῦ ἀέρος τοῦ περικυκλοῦντος τὴν γῆν δι' ἀοράτου καλύμματος. Δὲν ἐγνώριζον δὲ καὶ τὰ ἀέρια οὐδ' ἔσχον ἀκριβῆ γνώσιν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἣν ἐθεώρουν ὡς στοιχεῖον. Τὰ ἀέρια ταῦτα εἶναι γνωστά ἡμῖν σήμερον καίτοι ἀόρατα· γνωστὸν π. χ. ὅτι τὸ φωταέριον (gaz) καίει ἀναδίδον φλόγα λαμπράν, χρησιμεῖον ἤδη πρὸς φωτισμὸν τῶν πόλεων· γνωστὸν ὡσαύτως ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ εἶναι ἕτερον εἶδος ἀερίου δηλητηριώδους, ἐκπεμπόμενον κυρίως ἐκ τῶν οἴνοφρων πίθων καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς ζυμοῦται ὁ οἶνος· γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι οἱ ἀνημμένοι ἀνθρακες τιθέμενοι ἐν δωματίῳ κεκλεισμένῳ προξενοῦσιν ἀσφυξίαν, καὶ ὅτι αὕτη προσέρχεται διότι ἡ καύσις ἐκπέμπει τὸ ὀξειδίον τοῦ ἀνθρακος, ἕτερον τοῦτο εἶδος θανατηφόρου ἀερίου. Ταῦτα πάντα, τὰ τοῖς πᾶσι γνωστά σήμερον, πρὸ τινῶν αἰώνων ἠγνοοῦντο. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀεραντλίας καὶ τοῦ βαρομέτρου ἠγνόουν ἂν ὁ ἀήρ, αὐτὸ τὸ σύνθετον ἀέριον, περὶ οὗ ἤδη γράφομεν, εἶχε βάρος καὶ ὁποία ἦτο ἡ φύσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ.

Οἱ ἀλλημιστάι ἐν τούτοις εἶχον ἤδη ποιήσει παρατηρήσεις, δι' ὧν ἠδύναντο νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὴν εὕρεσιν τῶν συστατικῶν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὀξυγόνου. Εἶχον παρατηρήσει ὅτι μέταλλά τινα πυρακτούμενα ἐπὶ παρουσίᾳ ἀέρος, ὡς π. χ. ὁ κασσίτερος, ἠΰξανον κατὰ τὸ βάρος καὶ μετεμορφοῦντο εἰς σῶμα εὐτριπτόν· αὕτη δὲ ἡ αὐξήσις τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαίνετο δυσεξήγητος. Ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἀήρ εἶχε βάρος, ἤθελον νοήσει, ὅτι μέρος τοῦτου κατετέθη ἐν τῷ πυρακτωθέντι μετάλλῳ· ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι χημικοὶ ἀντὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης ἐνὸς τῶν στοιχείων τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ μετάλλου, παρεδέχοντο ἑτέραν γνώμην· ἔλεγον, ὅτι τὸ μέταλλον πυρακτούμενον ἀπέβαλε ἰδιαιτέρον τι ρευστόν, τὸ φλογιστόν, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦτο οὐσία μυστηριώδης ἀβάρης, καθιστῶσα ἐλαφρότερον τὸ σῶμα μεθ' οὗ εὕρισκετο συνηνωμένη. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φλογιστοῦ ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ὁ Πριέστλεϋ ταύτην πρεσβεύων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλίπη, καίτοι τοιαύτην ἀνακάλυψιν ἐποίησκατο. Θέλομεν παρακατιόντες καταδείξει, ὅτι ὁ Λαβοαζιὲ κατέρριψεν δλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἀρχαίων δοξασιῶν καὶ κατέθεσε τὰς βάσεις τῆς νέας χημείας· εἰς τοῦτο δὲ κυρίως συνετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὀξυγόνου.

Ἰδωμεν ἤδη πῶς ὁ χημικὸς Ἀγγλος Πριέστλεϋ ἐκθέτει αὐτὸς οὗτος τὸ ἀξιωματικόν αὐτοῦ πείραμα.

«Τῇ 4 Αὐγούστου, λέγει ὁ Πριέστλεϋ, ἀποπειρώμενος νὰ ἐξαγάγω ἀέρα ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ ὀξειδίου τοῦ υδραργύρου, παρατήρησα ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ μου ἐξήγαγον τοιοῦτον (ἀέρα ἐνταῦθα ὁ Πριέστλεϋ ὀνομάζει τὸ ἀέριον, gaz). Συλλέξας ἐκ

τοῦ ἀέρος τοῦτου τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ὄγκον τῆς ὕλης, ἣν μετεχειρίζομην, προσέθηκα ὕδωρ καὶ παρατήρησα, ὅτι δὲν ἀπεροφάτο· ἐξεπλάγην δὲ ὅτε θέσας λυχνίαν ἐν τῷ ἀέρι ἐκείνῳ εἶδον ὅτι ἔκαie μετὰ ἰσχυρὰς ἐντάσεως· τεμάχιον ξύλου ἀνημμένον ἐσπινθηροβόλει ὡς χάρτης ἐμβεβαμμένος εἰς διάλυσιν νήτρου».

Τοιαύτη ἦτο ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ Πριέστλεϋ. Ἀπεμόνωσε τότε πρῶτον τὸ ζωοποιὸν τοῦ ἀέρος ἀέριον, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἐν στερεῇ καταστάσει εὕρισκόμενον ἐν τῷ ὀξειδίῳ τοῦ υδραργύρου προήρχετο ἐκ τοῦ ἀερώδους ὄγκου ἐν ᾧ ζῶμεν. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐξαγάγῃ συνεπείας ἐκ τοῦ πειράματος ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ν' ἀνακαλύψῃ κυρίως τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀζώτου. Ὁ Σουηδὸς χημικὸς Σχέλε (Scheele) ἐβάδισεν ὁδὸν ἐρευνῶν γονιμωτέρων· ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Γάλλον Λαβοαζιὲ (Lavoisier) ν' ἀποκαλύψῃ νέας καὶ σπουδαίας ἀληθείας.

Ὁ Λαβοαζιὲ μετὰ πολλὰς ἀποπείρας κατῴρθησε καθαρῶς νὰ διδῇ τὴν ὑπαρξιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀέρος δι' ἀξιωματικόν πειράματος, ὅπερ περιγράφομεν. Ἐλαβε φιάλην ὑαλίνην, τῆς ὁποίας τὸ στόμα καὶ ὁ λαίμκος κεκυρτωμένοι ἐν εἰδει κέρατος ἀπέληγεν ὑπὸ κώδωνι ὑάλινον ἐμβεβητισμένον ἐντὸς λεκάνης πλήρους υδραργύρου. Ἐν τῇ φιάλῃ ἔρριψεν υδραργυρον, καὶ ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ υδραργύρου. Τοῦτου γενομένου παρατήρησεν ὁ Λαβοαζιὲ ὅτι ὁ υδραργυρὸς ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐπανθίσματος ἐρυθροῦ, ἐνταῦθα δὲ ὁ ἐν τῷ κώδωνι ἀήρ ἡλαττώθη κατὰ τὸ $\frac{1}{5}$. «Αὐτὸς ὁ ἀήρ τοῦ κώδωνος, λέγει ὁ Λαβοαζιὲ, ἔσθυνε τὸ ἐν αὐτῷ προσαγόμενον φῶς καὶ ἐφόνευε τὰ τιθέμενα ἐντὸς τῷ α». Ἐκ τούτου συνεπέραναν, ὅτι τὸ ζωογόνον μέρος τοῦ ἀέρος ἀπωλέσθη. Ἀλλὰ τί ἐγένετο; Ὁ Λαβοαζιὲ ἐσκεύθη, ὅτι θὰ προσεκολληθῇ εἰς τὸν ἐν τῇ φιάλῃ υδραργυρον καὶ ἐσχημάτισε τὸ ἀναφανὲν κατὰ τὴν πυράκτωσιν ἐρυθρὸν ἐπάνθισμα· συνέλεξε λοιπὸν αὐτὸ, ἐπυράκτωσεν ἐκ νέου ἐν τῇ αὐτῇ συσκευῇ καὶ ἐξήγαγεν οὕτω τὸ ὀξυγόνον ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ φλόξ ἔκαie μετ' ἐπιτάσεως καὶ τὰ ζῷα ἀνέπνεον ζωηρῶς. Ἡ ἔνωσις τοῦ ὀξυγόνου τοῦτου πρὸς τὸ ἐν τῷ κώδωνι κατὰ τὸ πρῶτον πείραμα ὑπολειφθὲν ἄζωτον ἤθελε παραγάγῃ τὸν πρῶτον ἀέρα. Διὰ τοῦ πειράματος τοῦτου ἡ σύνθεσις τοῦ ἀέρος, ἡ θεωρία τῆς καύσεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐξηγοῦνται, ἐντεῦθεν δὲ ἄρχονται τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας χημείας, διότι οἱ σοφοὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τοῦτον σπουδαίου πειράματος μετεχειρίσθησαν αὐτὰ πρὸς ἑτέρας ἀνακαλύψεις.

Ἀποδίδοντες τιμὴν τῇ μεγαλοφύᾳ τοῦ Λαβοαζιὲ θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ χημικοῦ, οὗ τινος αἱ ἐργασίαι θὰ μένωσιν ἀνεξάλειπτοι

ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χημείας· ὁ Πριέστλεϋ εἶχε γενναῖον τὸ ἦθος καὶ εὐρείαν τὴν διάνοιαν, ἡ δὲ μετριοφροσύνη αὐτοῦ εἶχεν τὸ ἔκτακτον· πάντοτε ἐζήτηε νὰ καταβιβάσῃ τὴν ἀξίαν του. Ἀνεμίχθη ἐμπαιθῶς εἰς τὰς θεολογικὰς ἐριδας καθ' ὅλον σχεδὸν αὐτοῦ τὸν βίον, οἱ δὲ ἀγῶνες, οὓς ἀνέλαβε κατὰ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ἐπήνεγκον τὴν καταστροφὴν του, τὴν ἐξορίαν του καὶ τὸν θάνατον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ μέγας Λαβοαζιὲ ὑπῆρξε δυστυχέστερος ἔτι, διότι οὗτος ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς λαμπρότουτος τῇ 1793.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀέριον τοῦ ὀξυγόνου, καὶ ἄς δώσωμεν ὡς πρὸς τοῦτο ἐξηγήσεις ἔτι τινάς. Τὸ ἀέριον τοῦτο ἄχρουν, ἄοσμον, ὅπερ ὁ Πριέστλεϋ καὶ Λαβοαζιὲ παρεσκεύαζον ἐκάτερος δι' ἰδιαιτέρας μεθόδου, σήμερον παρασκευάζεται ὡς ἐξῆς. Ἐντὺς πηλίνου ἀποστακτικοῦ σκεύους (ἄμβικος) πυροῦσι μίγμα διττοξειδίου τοῦ μαγγανίου ἢ τήκουσι χλωριούχον κάλιο καὶ παραλαμβάνουσι τὸ ὀξυγόνον διὰ λεκάνης πλήρους ὕδατος ἐντὺς φιαλῶν. Ἐὰν ἐν τῷ ὀξυγόνῳ θέσωμεν ἄνθρακα ἀνημμένον ἢ θεῖον, παράγεται λαμπρὰ λάμψις, καιομένων τῶν σωμάτων τούτων μετὰ ἐπιτάσεως. Αἱ ὕλαι αὗται ἐνοῦνται μετὰ τοῦ ὀξυγόνου παράγουσιν ὀξέα, καὶ ὁ μὲν ἄνθραξ παράγει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ δὲ θεῖον τὸ θεικὸν ὀξύ.

Ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ ὀξυγόνου ὁδηγηθέντες κατεσκεύασαν φυσητήρα δι' οὗ διασταυροῦντες ῥεῦμα ὀξυγόνου πρὸς ῥεῦμα κοινοῦ φωταερίου καιομένου παράγουσι τὴν μεγαλητέραν θερμότητα, τὴν ὁποῖαν ἡ ἐπιστήμη μέχρι τοῦδε παρήγαγε. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ῥευστοποιοῦσι σήμερον τὰς μᾶλλον πυρομάχους οὐσίας, τὰς θεωρουμένας πρότερον ὡς ἀτήκτους. Διὰ τοῦ φυσητήρος τούτου τήκουσιν ὡσαύτως τὰ τεμάχια τῆς πλατίνης, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν διεθνῶν μέτρων.

Ταῦτα καταδεικνύουσιν ὅτι αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις παρέχουσι τάχιον ἢ βράδιον τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Ταύτην δὲ τὴν ἄμεσον σπουδαιότητα ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες οὐδ' ὁλῶς αἰσθάνονται, οὐδὲ ἐννοοῦσιν ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς παροχῆς νέων πηγῶν καὶ τρόπων ἐνεργείας ἰσχυρωτέρων τῶν ἀσθενῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ μέσων. Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην ἀνθρώπων, οἱοὶ ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲ, ὡς ἀγαθῶν ἡμῶν εὐεργετῶν.

Ὁ Λαβοαζιὲ εἶχε πλήρη συναισθησιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς προσήνεγκε τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι· δεικνύει, γράφει, ἀπαρτίζοντες ὅπως ἀξιώθη τις τῶν τιμῶν τοῦ κόσμου καὶ ὅπως πληρώσῃ τὸν

ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν κρατῶν. Ὁ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενος δύναται ἐπίσης ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐν τῇ σιγῇ τοῦ ἐργαστηρίου του. Δύναται νὰ ἐλπίσῃ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας του θέλει ἐλαττώσει τὰ δεινὰ τὰ καταμαστίζοντα τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι θέλει αὐξήσῃ τὴν εὐημερίαν αὐτοῦ καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἂν δὲ δὲν ἤθελε συντελέσει διὰ τῶν νέων ἀνακαλύψεων του παρὰ νὰ μηκύνῃ ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὴν μέσσην ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, πάλιν δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετὰφρασις **

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1873 γενομένην ἐν Βιέννῃ Παγκόσμιον Ἐκθεσιν συνέστη σύλλογός τις ἐξ ἀνδρῶν πολιτικῶν, δημοσιογράφων, γλωσσομαθῶν, ἐμπόρων κλ., σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε νὰ περιυνάξῃ πᾶσαν πληροφορίαν καταστατικὴν, οἰκονομικὴν, ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, κλ. περὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ν' ἀναπτύξῃ κατ' ἀκολουθίαν τὰς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν σχέσεις.

Ὁ σύλλογος οὗτος συνέστησε μουσεῖον, ἐνθα ἀνάκεινται προϊόντα καὶ δείγματα ἀνατολικὰ, ἔχει βιβλιοθήκην ὁσημέραι πλουτιζομένην καὶ τέλος ἴδιον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὴν Μηνιαίαν ἀνατολικὴν Ἐπιθεώρησιν (Monatsschrift für den Orient), περιέχουσαν πᾶσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συλλόγου ὠφέλιμον εἰδήσιν ὑπὸ καταλλήλων ἀνδρῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκούντων γεγραμμένην, ἢ τοῦλάχιστον δυναμένων νὰ ἔχωσιν ἀκριβεῖς πληροφορίας.

Ἐκ τοῦ μνημονευθέντος περιοδικοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς.

Οἱ γεωγραφικοὶ τῆς Τουρκίας χάρται εἶνε ἐν γένει πολὺ ἀτελεῖς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Κεϊπέρτου πολλὰ ἔχει τὰ ἀνακριβῆ καὶ πολλὰ τὰ ἑλλείποντα. Ἐν τῇ Βιενναίᾳ Ἐκθέσει οὐδὲ εἰς χάρτης τῆς Τουρκίας ὑπῆρχεν ἐμφαίνων ἀκριβῶς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ μεγάλαι ἐκείναι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐπαρχίαι, ἂν καὶ πλησιάζουσιν πρὸς τὸ κέντρον καὶ ἂν καὶ πολλὰ περιγραφῶν αὐτῶν ἔχωσι γίνεσθαι ὑπὸ περιγηγῶν καὶ πολλὰ περὶ αὐτῶν ἐπίσημοι ἐκθέσεις ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων προξένων, εἶνε ὑπὸ τινος ἐπόψεως ὀλιγώτερον γνωστὰ ἢ ἄλλαι χώραι μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένα.

Αἱ νέαι ἐπαρχίαι, ἃς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας κατέκτησεν ἡ Ῥωσσία, ἐμφαίνονται ἡδη εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας. Πλὴν δὲ τούτου οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γεωγραφικῶν τῆς Τουρκίας πινάκων

δεικνύει τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς βιλαέτια. Καὶ τοῦτο καὶ διότι ὀλίγιστα ἡ διοικήσεις ἔκαμεν ἔργα ἐν Τουρκίᾳ γεωγραφικὰ καὶ καταστατικὰ καὶ διότι καὶ ἂν ποῦ ἔγεινέ τι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἐπωφεληθῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς τουρκικῆς.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν μεταβολαὶ λίαν σημαντικαὶ ἐγένοντο καθ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περὶ ἧς καὶ μόνῃς θὰ εἰπωμέν τινα τῶρα. Τοιαῦται μεταβολαὶ λ.χ. εἶνε ἡ κατάργησις τῆς διοικήσεως τοῦ Σκουτάρεως καὶ τῆς Πρεσρένης καὶ ἡ ἀνίδρυσις τοῦ βιλαετίου τῶν Βιτωλίων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πλὴν τῶν ὑποτελῶν χωρῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, ἥτις ἀποτελεῖ ἄλλαν διαίρεσιν, διαίρεται εἰς ἑξ βιλαέτια.

Α' Ἡ Βοσνία, ὑποδιαιρουμένη εἰς 7 σαντζάκια, ἐν οἷς ἡ Ἐρζεγοβίνη. Β' Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων, περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῶν ὀρεινῶν μερῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτείνόμενον ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Αἰγαίου. Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων ὑποδιαίρεται εἰς 6 σαντζάκια. Γ' Τὸ βιλαέτι τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 σαντζάκια. Δ' Τὸ βιλαέτι τῆς Θεσσαλονίκης, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 3 περιφερείας. Ε' Τὸ βιλαέτι τῆς Ἀδριανουπόλεως, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Θράκην καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 περιφερείας. ΣΤ' Τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν περικλείουσιν ὁ Δούναβις καὶ ὁ Αἰμος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Σερβίας καὶ ἡ Μαύρη θάλασσα ἀφ' ἑτέρου. Ὑποδιαίρεται τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως εἰς 7 σαντζάκια.

Εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν βιλαετίων τούτων δημοσιεύονται κατ' ἔτος τὰ *Sa. Ihtar* ἥτοι ἐπίσημα Ἡμερολόγια, ὅθεν ἀρπύμεθα τὰς πληροφορίες ταύτας. Αἱ ἐπετηρίδες αὗται περιέχουσι πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ καταστατικὰς πληροφορίας περὶ ἐκάστης ἐπαρχίας. Τινὰ ἐκ τῶν βιλαετίων ὅμως στεροῦνται τοιούτων δημοσιεύσεων.

Ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς εἴπομεν, ἀποτελεῖ ἰδίαν περιφέρειαν, ἥτις δὲν ἐκτείνεται πολὺ πέραν αὐτῆς τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἔχει ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ἑκτασιν 46 χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλίων καὶ πληθυσμὸν 680,000 ψυχῶν, εἶνε δὲ τὸ μᾶλλον κατωκημένον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐρχεται ἔπειτα ἡ Ἀδριανούπολις μετὰ πληθυσμὸν ἀναλογοῦντα πρὸς 2,168 κατοίκους ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλλιον, τὰ Ἰωάννινα μετὰ 2,153, ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ 1,227, ἡ Βοσνία μετὰ 1,095, τὰ Βιτώλια μετὰ 1,015, τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως μετὰ 960. Πασῶν τῶν χω-

ρῶν τούτων ὁ πληθυσμὸς εἶνε κατώτερος τοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἔνθα ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὅρον 1696 κάτοικοι ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλλιον. Ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἀραιῶς κατοικουμένη, ὑπολογίζονται 1804 ψυχὰι ἀνὰ τετραγ. μίλλιον καὶ ἐν τῇ Σουηδίᾳ, ἧς ἐπίσης εἶνε ἀραιὸς ὁ πληθυσμὸς, 1600. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ πληθυσμοῦ ἡ Ῥωσσία μόνον καὶ ἡ Ἑλλάς εἶνε κατώτεραι τῆς Τουρκίας, διότι ἐν μὲν τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπολογίζονται 732, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι 421 κάτοικοι ἀνὰ τετραγ. μίλλιον. Προσθετέον ὅμως, διὰ νὰ ἤμεθα δίκαιοι, ὅτι εἶνε εὐφορωτάτη ἡ γῆ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι πολὺ συμβάλλονται εἰς αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς τὸ μεσημβρινόν της κλίμα καὶ ἡ ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν γεωγραφικὴ της θέσις.

Εἰς τὰς ἐπετηρίδας, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἔγινε λόγος, σημειοῦται ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβῶς ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅχι ὅμως καὶ ἡ φυλὴ τῶν κατοίκων μόνον περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν γίνεται μνεία. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελὴς καὶ ἡ καταστατικὴ αὕτη, εἶνε ὅμως ἀξιοπιστοτέρη τῶν ἀριθμῶν, οὓς δίδουσιν οἱ ἐκάστοτε περιηγηταὶ ἢ ἄλλοι ἰδιῶται.

Κατὰ τὰς νεωτάτας λοιπὸν τῶν ἐπετηρίδων τούτων, αἵτινες ὅμως δὲν εἶνε πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας ἐξεταζόμενοι κατὰ θρησκευόμενα ἔχουσιν, εἰς τὰ διάφορα βιλαέτια, ὡς ἑξῆς:

1. Βοσνία μωαμεθανοὶ 309,522, μὴ μωαμεθανοὶ 306,707.

2. Βιτώλια μωαμεθανοὶ 485,993, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.

3. Ἰωάννινα μωαμεθανοὶ 250,749, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.

4. Θεσσαλονίκη μωαμεθανοὶ 124,828, μὴ μωαμεθανοὶ 124,127.

5. Ἀδριανούπολις μωαμεθανοὶ 235,587, μὴ μωαμεθανοὶ 401,140.

6. Δούναβις μωαμεθανοὶ 455,768, μὴ μωαμεθανοὶ 715,938.

Κατὰ τὴν καταστατικὴν ταύτην ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας συμποσοῦται εἰς 6,295,804, ἐξ ὧν 3,862,447 μωαμεθανοὶ καὶ 2,433,357 μὴ μωαμεθανοὶ. Ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ὑπερτερεῖ εἰς 11 μόνον σαντζάκια εἰς τὰ 22 ἄλλα οἱ χριστιανοὶ εἶνε πλείοτεροι. Ἐχει λοιπὸν λόγον ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς πρὸς τὸν μωαμεθανικὸν ὡς 57 πρὸς 43.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι φυσικῶς εἰς τὰς καταστατικὰς ταύτας, τὰς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν γενομένας, θὰ ᾔην μᾶλλον ἐξωγικωμένοι οἱ ἀριθμοὶ οἱ δηλοῦντες τὸν μουσουλμανικὸν πληθυσμόν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν ἀνθίστανται θεδαίως οἱ χριστιανοὶ, διότι οὕτω δύνανται νὰ πληρώσωσιν ὀλιγωτέρους φόρους. Δι-

καίως ὅθεν πρέπει νὰ υπολογίσωμεν ὅτι ἂν κατὰ τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς καταστατικὰς ὑπερβαίνουν οἱ χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἔβδομον, πράγματι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη θὰ ἦνε πολὺ μεγαλητέρα.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνάγονται πλὴν τῆς περιφερείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦλάχιστον εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος, οἱ Χριστιανοὶ εἶνε πλείότεροι· εἶνε πρὸς τοὺς μουσουλμάνους ὡς 54 πρὸς 46.

Ἡ Κρήτη κατοικεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ Χριστιανῶν.

Καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Τουρκίας νήσους, αἵτινες ὁμοῦ μὲ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦσιν ἰδίαν γενικὴν διοίκησιν, οἱ χριστιανοὶ ὑπερτεροῦσι· πόσον ὅμως δὲν δυνάμεθα οὔτε κατὰ προσέγγισιν νὰ ὀρίσωμεν, διότι ἐκεῖ δὲν δημοσιεύονται καταστατικαὶ πληροφορίες ὡς εἰς τὰ βιλάτια.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Οὐκ ἐξ ἡμῶν καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Νέος ἔτι ὢν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ διαφλεγόμενος ἐξ ἀκοιμήτου φιλοδοξίας, ἡδημόναι ἀκούων συνεχῶς ἐπαινούμενον τὸν νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος Μιλτιάδην καὶ διηνεκὲς εἶχε μέλημα κατὰ τῖνα τρόπον ἡδύνατο νὰ ὑπερτερήσῃ ἐκείνου κατὰ τὴν δόξαν. Ὅσακις οἱ φίλοι βλέποντες αὐτὸν σύννου καὶ περίφροντιν, ἡρώτων τί ἔχει, ὁ μέλλων σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος ἀπάντα στερεοτύπως· «Δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου.»

Ἐκ τῶν εἰρημένων εὐνόητον καθίσταται, διατὶ καὶ σήμερον μεταχειρίζομεθα τὴν αὐτὴν φράσιν, ὅσακις θέλομεν νὰ δηλώσωμεν μεταφορικῶς, ὅτι νέος τις ὄργῃ πρὸς τὰ μεγάλα ἐκ σφοδροῦ αἰσθήματος ἀμίλλης καὶ φιλοτιμίας.

Α. Σ. Β.

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ

- 1.- Ἄκουε πολλὰ, ὁμίλει ὀλίγα, μὴ διακόπτῃς ποτέ.
- 2.- Ἐσο φυσικὸς καὶ εἰς τὸν τόνον καὶ εἰς τὰς ιδέας σου.
- 3.- Ἡ φωνή σου ἄς μὴ εἶνε μήτε τόσον χαμηλὴ, ὥστε νὰ κοπιᾶζουν διὰ νὰ σὲ ἀκούσουν, μήτε τόσον ὑψηλὴ, ὥστε ν' ἀποκάμνουν ἀκούοντές σε.
- 4.- Ὅμιλει πρὸς ἕκαστον περὶ τοῦ ὅ,τι γνωρίζει ἢ ὅ,τι ἀγαπᾷ καλότερα· μὴ ἀποκινδυνεύῃς διὰ ν' ἀποκαλύψῃς περὶ μηδενὸς ἐνώπιον ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζεις.

5.- Ἐὰν διηγῆσαι, τὰ διηγήματά σου καλὸν εἶνε νὰ ἐνδιαφέρωσιν ὅλους· ἀπὸ τὰ καλότερα δὲ ἀπομάκρυνε τὰς ὀχληρὰς λεπτομερείας.

6.- Ἐπὶ πάσης δὴποτε ὁμιλίας προλάβανε τὸν κόρον.

7.- Πάσχισε ν' ἀρέσκῃς μᾶλλον παρὰ νὰ διαπρέπῃς· ἀπόφευγε τὴν ἐπίδειξιν· ἐξάγει δὲ τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου, ὅσους μοιράζεις, καὶ μὴ δώσης ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ νομίσουν ὅτι τοὺς ἐπαίνους σου δίδεις ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

8.- Ἐσο εἰς τοὺς λόγους σου μήτε εἰς ἄκρον αὐστηρὸς, μήτε εἰς ἄκρον χαλαρὸς.

9.- Ἐπιδείκνυε σεαυτὸν εὐμενῇ ἄνευ κολακείας, εἰλικρινῇ ἄνευ τραχύτητος, καὶ προφυλάττου ἀπὸ τὸ νὰ προσβάλῃς τινά. Μεταχειρίζου τὸ σκῆμμα, μηδέποτε τὴν κακολογίαν.

10.- Οἰκονόμει τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς προλήψεις των· δέχου ἀσμένως τὴν ἀντίρρησην, καὶ ἐὰν ἀνασκειάζῃς, μὴ φιλονεικῇς.

Δ.

ΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ Λαβριγαῖρος ἐν τῷ κατωτέρῳ χωρίῳ ὑπαινίττεται ἰδίως τὰς μεταξὺ γυναικῶν ἀνταλασσομένας ἐπισκέψεις ἀνακράζων·

«Ἐπίπνοος συνήθεια, ὑποδούλωσις ἀνιარά! Αἱ γυναῖκες ἐπισκέπτονται ἀλλήλας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ μὴ συναντηθῶσι. Ἄν δὲ τύχῃ τις οὔσα κατ' οἶκον, ἡ συνέντευξις δαπανᾶται εἰς ἀφήγησιν πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἀμφοτέραι γνωρίζουσιν ἢ περὶ ὧν ἐξ ἴσου ἀδιαφοροῦσι. Ἡ εἰσερχομένη εἰς αἴθουσάν τινα πρὸς ἐπίσκεψιν περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτεται ἢ πῶς νὰ ἐξέλθῃ· ἡ ὁλόκληρον τὸ ἀπόγευμα εἰς ἐπισκέψεις δαπανήσασα, οὐδὲν ἄλλο κέρδος ἐκαρπώθη ἐκ τῆς πενταώρου ἐκδρομῆς εἰμὴ ὅτι εἶδε τὴν στολὴν τριῶν ἢ τεσσάρων θυρωρῶν καὶ τὸ πρόσωπον φίλης τὴν ὁποίαν μόλις γνωρίζει καὶ ἑτέρας τὴν ὁποίαν ἀποστρέφεται. Ἄν ἐσκέπτοντο πόσον πολῦτιμος εἶναι ὁ χρόνος καὶ πόσον ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ ἀνεπανόρθωτος, αἱ κοσμικαὶ δέσποιναι ἤθελον κλαύσει πικρῶς.»

Ο ΣΙΤΟΣ ΕΝ Τῷ ΜΕΞΙΚῷ

Ἄπασα σχεδὸν ἡ νότιος Ἀμερικὴ εἶναι σήμερον ἀπέραντος σιτοφόρος ἀγρὸς, καὶ πάντες οἱ πλούσιοι οὗτοι στάχυες προέρχονται ἐκ τριῶν κόκκων σίτου, οὗδε πτωχεῖ τις δοῦλος εὖρε μετὰ τῆς ὀρύξεως, τῆς σταλείσης ἐξ Ἰσπανίας πρὸς συντήρησιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Φερδινάνδου

Κορτές. Ὁ δούλος ἔσπειρε τοὺς τρεῖς τούτους κόκκους, κατέπειτα τοὺς τρεῖς ἐξ αὐτῶν βλαστήσαντας στάχυν, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἐπληθύνθη ὁ ἄγνωστος εἰς τὰς χώρας ἐκείνας σίτος.

**

Τὸ ἐπόμενον ποίημα ἐγράφη κατὰ Μάρτιον τοῦ ἐνεστώτος ἔτους ὑπὸ τοῦ κ. Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Κορίνθῳ, συνοδευθὲν δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ πρὸς τὸν γηραιὸν διδάσκαλον κ. Π. Χιώτην, ἐξ ἧς ἀποσπώμεν τ' ἀκόλουθα: «Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δίδει εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν χελιδόνων σημασίαν πολλὴ σπουδαιότεραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν συνήθως δίδουν οἱ Εὐρωπαῖοι. Τὸ χαριέστατον τοῦτο πτηνὸν δὲν ἦτο μόνον διὰ τὸν Ἕλληνα ὁ πρόδρομος τοῦ ἔαρος, ὁ ἄγγελος τῆς χαρᾶς, ὁ παλαιὸς οἰκογενειακὸς φίλος, ἀλλ' ἦτο καὶ τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν κατὰ τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν μας. Διὰ τοῦτο ἡ δημοτικὴ ποίησις ἐξέδυνε τὴν ἐπάνοδον τῶν χελιδόνων περιπαθέστατα διὰ τοῦτο τὸ γλυκύφωνον πτηνὸν ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται ὡς ἱερὸν, ἀφίνεται δὲ ἐλευθερὸν νὰ κτίξῃ τὴν φωλεάν του εἴτε ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε ἐν ταῖς οἰκίαις, χωρὶς ποτε νὰ παρενοχληταί παρ' οὐδενός διὰ τοῦτο ὅ ἐν πολέμῳ πίπτων μαχητὴς διέταττε τοὺς συμμαχητὰς ν' ἀφίνωσι θυρίδα ἀνοικτὴν εἰς τὸν τάφον του, ὅπως ἐκεῖθεν ἐλευθέρως εἰσέρχεται ἡ φίλῃ χελιδὼν καὶ ἀναγγέλλῃ εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντα τὴν ἔλυσιν τῆς ἀνοίξεως, καὶ μετὰ τῆς ἀνοίξεως τὸ κελᾶδμα τῶν κλέφτικων πυροβόλων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ἐθνικῶν ὅπλων.

«Ὅλα ταῦτα τὰ γνωρίζεις, καὶ δὲν προσμένεις δεδαίως νὰ τὰ μάθῃς παρ' ἐμοῦ. Ἡθέλησα μόνον νὰ σοῦ εἶπω διὰ τὸ χελιδόνι μοι ἐνέπνευσε τὴν ᾠδὴν τὴν ὁποίαν σοῦ ἀποστέλλω καὶ διὰ τὴν ἐν ταῖς συμπεριπτώσεσιν τοῦ ἔθνους περιστάσεσιν, τὸ παρῆρτα ὡς ἀγγελιαφόρον τῶν ἐγκαρδίων πόθων μας.»

Σ. τ. Δ.

Η ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΙΑ ἢ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Καλῶς μᾶς ἤλθες ἄκακο, πουλὶ χαριτωμένο,
Καλῶς μᾶς ἤλθες τοῦ Μαρτίου πρωτόλουθο λουλοῦδι!
Μὲ πόση νάξερη κρυφῇ λαχτὰρ περιμένω
Ν' ἀκούσω μὲς ἑς τὰ σύγνεφα τὸ πρῶτό σου τραγοῦδι!
Τώρα συνεῖθισα ὁ πτωχὸς νὰ βλέπω κάθε μέρα
Χαραὶς κ' ἐλπίδαις νὰ πετοῦν, νὰ πνίγωνται ἑς τὸ βέμμα
Τοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτου, πᾶν κόμ' ἀκόμα φέμμα
Μοῦ φαίνεται ὅτι σὲ θεωρῶ νὰ σχίζῃς τὸν αἰθέρα
Μὲ τὰ σπαθᾶτά σου φτερά... Γλυκὸ μου χελιδόνι,
Μᾶς ἔφερες καλοκαίρι;... Ὁψιμο θάλλῃ χιόνι;...

Μᾶς ἔπιασε λιγοφυχία, πουλὶ ξενιτεμένο,
Καὶ νόστα κ' ἀποκάτωμα... Κανεὶς μας δὲν ἀκούει
Τοῦ γείτονα τ' ἀπόφωνα... τὸ αἶμα πετρωμένο
Ἐπὶ τὴν κλειδωμένην μας καρδίαν, πουλάκι μου, δὲν κρούει
Πόθος κανεὶς, οὐτ' ὄνειρα... Δὲν βρέττει ἡ ψυχὴ μας
Παρὰ καθάρους οὐρανοῦς, ἀστροφεγγαῖας καὶ κύματα
Χωρὶς ἄφρους νὰ ἔξελυσκῶν ἑς περιγᾶλια μνήματα!
Καθὼς ἡ νεκροθάλασσα κ' ἡ ἄκαρπ' ἡ ζωὴ μας
Ἐχει βουδὸ παραδαρμό... Γὰρ μίαν στιγμὴν φουσκώνει,
Ξερνᾷ τὰ φύκη τὰ νεκρά κ' ὕστερα μαρμαρώνει.

Πέτα, πουλάκι μου, γοργά, μὴ βαρεθῇς τὸ δρόμο.
Κι' ἂν εὕρῃς σκέπη πτωχικὴ καὶ πλούσιο παραθύρι
Κλειστὸ σὰ μάτι ἄβρυπνο, δίπλωσ' ἐπὶ τὸ ὄμο
Τὰ χρυσοπράσινα φτερά καὶ γίνου ἐμπνητήρι...
Καὶ πὲς ὅτ' ἦλθ' ἡ ἀνοιξί, κ' ὅτ' ἀνοιξί δὲν εἶναι
Νὰ κελადοῦν οἱ πέριχοι σιμὰ ἑς τῆς σαστικῆς τους
Οὔτε νὰ νανουρίζουν τ' ἀηδόνια τῇ φωλιά τους.
Δὲν εἶναι γάργερα νερά, ὄχι, πουλί, δὲν εἶναι
Οὔτε φλογέρα πιστικοῦ, οὔτε χλωρὰ τριφύλλια...
Πὲς ὅτ' ἐδῶ τὴν ἀνοιξί τὴ φέρνουν καρυφύλλια...

Κι' ἂν τῇ φωνῇ σου τῇ γλυκεῖᾳ δὲ σηκωθοῦν οἱ ἐδνοῦχοι,
Πᾶν πουλάκι μου, περὶ ναύρη κατὰ λιμένα,
Περὶ νὰ τοῖς τὸν Ὀλυμπον, τὴν Γαλινα, τὸ Βελονχι,
Χαίρειται τῇ λιάουρα καὶ φωνᾷ ὡς τ' ἀστέρια.

Κι' ἂν μείνῃ ἡ Κιάφα ἀκίνητη κ' ὁ βράχος τοῦ Ζαλόγγου
Δὲ θυμῇ τὸ ζωντανὸ, τὸν ἄγριο καταρράκτη
Ποῦ ἐπάνωθι τοῦ ἐμπούγκρισε... Ἄν μὲς τὸ Κοῦγγι ἡ στάλητη
Τοῦ Σαμουὴλ δὲ θερμαθῇ, κ' ἂν τὰ κλαριά τοῦ λόγγου
Δὲ φορτωθοῦν μὲ φλάμπουρα καὶ δὲ σείσθῃ ἡ Χειμάρρα,
Φύγε, πουλί μου, γρήγορα κ' εἶναι Θεοῦ κατάρρα...

Καὶ τὸ πουλί ἀνυπόμονο, γοργὸ σὰν τὴν ἐλπίδα
Ἀρπάζει ἀπὸ τὸν ἥλιο μας μίαν λάμψη, μίαν ἀχτίδα
Γὰρ νὰ τὴν ἔχῃ συντροφίαν ἑς τὸ σκοτεινὸ τοῦ δρόμο,
Καὶ χάνεται μισουρανῆς... Πὲς μου γιατί μὲ τρόμο
Τὸ γόρισμά σου καρτερῶ, γλυκὸ μου χελιδόνι;...
Θὰ νᾶχωμε καλοκαίρι;... Ὁψιμο θάλλῃ χιόνι;...

ΛΑΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃ κρυφὸν τὸ μυστικόν σου, μὴ τὸ εἴπῃς εἰς κἀνέναν, διότι πῶς θέλεις ὁ ξένος νὰ ᾔνῃ διὰ τὰς ὑποθέσεις σου μᾶλλον ἐχέμυθος παρὰ σύ; Ἡ ἐκμυστήρευσίς σου εἶνε ἤδη δι' αὐτὸν ἐν κακὸν παράδειγμα καὶ μία δικαιολόγησις. (G. Farcy.)

* * * Οὐίλνι ὡς φρονεῖς, διατάσσει ἡ ἀρετὴ. Μὴ λέγε ὅλα ὅσα σκέπτεσαι, παραγγέλλει ἡ φρόνησις. Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις περικλείουσιν ὁλόκληρον πλοῦτον σοφίας πρὸς χρῆσιν τοῦ βίου. (Zschokke.)

* * * Τὸ ἀνάγνωσμα ὑπὲρ σοὶ ὕψοι τὴν διάνοιαν καὶ σοὶ ἐμπνέει εὐγενῆ καὶ ἀρρενωπὰ αἰσθήματα, μὴ ζῆτει ἄλλον κανόνα ἢνα τὸ κρίνης εἶνε καλὸν καὶ χειρὸς καλλιτέχνου. (La Bruyère.)

* * * Λέγε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ λέγε αὐτὴν μετὰ τρόπου εὐαρέστου. Ἡ ἀλήθεια εἶνε εἰκονογραφία, ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν ἐκφέρεται, εἶνε τὸ πλαίσιον τὸ συντελοῦν εἰς αὐξήσιν τῆς καλλονῆς τῆς εἰκονογραφίας.

* * * Ὁ φιλάργυρος ὁμοιάζει πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις χρησιμεύει μόνον ὅταν σφαγῇ.

* * * Τὸν ἥλιον ὡς καὶ τὸν θάνατον οὐδέποτε ἀσκαρδαμυκτὶ ἀτενίζομεν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διατήρησις τοῦ κρέατος.

Κόψον τὸ κρέας εἰς τεμάχια μιᾶς, ἢ, τὸ πολὺ, μιᾶς καὶ ἡμισείας ὀκάδος, θες αὐτὰ ἐντὸς χύτρας πηλίνης ἢ κάδου ξυλίνου, λάβε δ' ἐπειτα ἄνθρακα ἀρτίως διαπυρωθέντα καὶ κοπανισμένον εἰς κόνιν, ἐκ χονδρῶν μορίων, καὶ πασπάλισον τὸ κρέας ἔως νὰ σκεπασθῇ καλῶς. Οὕτω διατηρεῖται τὸ κρέας ὑπὲρ τὴν ἐβδομάδα, εἰ καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους καὶ μεγάλου καύσωνος μετὰ μίαν ἐβδομάδα τὸ εὐρίσκεις νωπὸν, ὡς ἂν τὸ ἐλάμβανες ἀπὸ τοῦ κρεοπώλου κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. Σημείωσαι, ὅτι ἡ κόνις τῶν ἀνθράκων φράττει τὸν ἀέρα καὶ ἐμποδίζει τὴν σήψιν, ὥστε ὅσον παχύτερον εἶνε τὸ στρώμα τῆς κόνεως (δύο ἢ τριῶν δακτύλων), τοσοῦτον ἀσφαλεστέρα καθίσταται ἡ διατήρησις.

ΑΘΗΝΑΙ.—ΓΡΗΘΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΛΟΣ ΠΑΤΗΡΙΩΝ, 4.